

673

413

5-46

23 APR 2010

413

5-46

ՈՏԱՐԱԶԳԻ ԴԱՐՁՎԱԾՆԵՐԻ
ԳՐՊԱՆԻ ԲԱՌԳՐՔՈՒՅԿ

ԿԱԶՄԵՑ

ՅԵ. Տ.-ՄԻՆԱՍՅԱՆ

(ԱՐՏԱՏՊՈՒԹՅՈՒՆ ԱՎԴԱԼԻԲԳՅԱՆԻ, ՍՈՏՆԻ-
ԿՅԱՆԻ, Տ.-ՄԻՆԱՍՅԱՆԻ ՅԵՎ ՓՈԹԵՑԱՆԻ
ՌՈՒՍ-ՀԱՅԵՐԵՆ ՆՈՐ ԲԱՌԱՐԱՆԻՑ)

83

ՊԵՏՂՐԱՏ

1935

ՅԵՐԵՎԱՆ

85/
37

ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆ
Գլավիլիտ № 7906. Հրատ. № 3220.
Պատվեր № 549. Տիրաժ 3-000.

(Համառոտագրութիւն. լատ.—լատիներէն,
հուն.—հունարէն, անգլ.—անգլիերէն,
ֆր.—ֆրանսերէն, գերմ.—գերմաներէն.
իտ.—իտալերէն).

A.

Ab abrupto, լատ. (աբ աբրո'ւպտո)—առանց
պատրաստութեան, հանսկատրաստից, հան-
կարծակի:

Ab absurdo, լատ. (աբ աբսո'ւրդո)—անհեթե-
թութիւնից (մեկնելով), անտեղիորէն, ան-
տեղաբար:

Ab aeterno, լատ. (աբ ետե'րնո)—ի հավիտե-
նից:

Aberratio delicti, լատ. (աբերա'ցիո դելի'կ-
տի)—«վոճրագործութեան շեղում», վոճրա-
գործութեան խտրում, յերբ վոճիւրը
սխալմամբ կատարվում է ուրիշի վերաբեր-
մամբ և վոչ թե նրա, վորի վերաբերմամբ
պետք է կատարվեր:

Ab hinc, լատ. (աբ հինկ)—այստեղից, հի-
մակմանից, այժմյանից սկսած:

Ab hoc et ab hac, լատ. (աբ հոկ ետ աբ հակ)—ախտեղից — աշնտեղից, սրանից ու նրանից, խառնիխուռն, ամիգդալիտիս:

Ab imo pectore, լատ. (աբ ի'մո պե'կտորե)—հոգու խորքից, անկեղծորեն:

Ab incunabulis, լատ. (աբ ինկունա'բուլիս)—որորոցից, վաղ մանկությունից: Տպագրական արվեստի մեջ՝ մինչև 16-րդ դարի սկզբի տպագրությունները:

Ab initio, լատ. (աբ ինի'ցիո)—սկզբից:

Ab initio nullum, semper nullum, լատ. (աբ ինի'ցիո նո'ւլլում, սե'մպեր նո'ւլլում)—սկզբից վոչինչ, միշտ վոչինչ: Սկզբից վոչինչը միշտ ել վոչինչ կմնա:

Ab origine, լատ. (աբ որի'գինե)—սկզբից, ծագման որից:

Ab ovo, լատ. (աբ ո'վո)—«ձվից», սկզբից, հենց սկզբից:

Ab ovo usque ad mala, լատ. (աբ ո'վո ո'ւս—քվե ադ մա'լա)—ձվից մինչև խնձորները (ճաշի սկզբից մինչև վերջը):

Abstractum pro concreto, լատ. (աբստրա'կտում պրո կոնկրե'տո)—վերացականը թանձ-

բացյալի փոխարեն, արստրակտը կոնկրետի փոխարեն:

Ab uno disce omnes, լատ. (աբ ո'ւնո դի'սցե ո'մնես)—մի բանից սովորելը շատ բան. մեկից հասկացելը մնացածները, մեկով դատելը բոլորին:

Ab urbe condita տես **Anno ab urbe condita**.

A capella, իտ. (ա կապել'լա)—յերգեցողություն առանց նվագակցության:

A capriccio, իտ. (ա կապրի'չչո)—եր ուղածի պես, քմահաճ կերպով, կամայականորեն:

Accelerando, իտ. (աչչելերա'նդո)—արագացնելով, շտապ:

A conto, իտ. (ա կո'նտո)—ի հաշիվ:

Ad absurdum, լատ. (ադ աբսո'ւրդում)—դեպի անհեթեթություն, անհեթեթության հասցնելով, անհեթեթությամբ:

Adagio, իտ. (ադա'ջո)—չափավոր, դանդաղ, մեղմ:

A dato, իտ. (ա դա'տո)—ստորագրության որովանից, թվականից:

Ad calendas graecas, լատ. (ադ կալենդաս դե'կաս—«մինչև հունական կալենդները»)—յիբրեք, իշի դատիկն (հուններն ամսվա ա-

- նաջին որերը կալենդներ չեյին անվանում) :
- Ad exemplum, լատ. (աղ եզրեմպլում) — որին-
նախի համար, ըստ որիննախի, ըստ նմուշի :
- Ad gloriam, լատ. (աղ գլո'րիամ) — ի փառս,
փառքի համար :
- Ad hoc, լատ. (աղ հոկ) — տվյալ դեպքի հա-
մար, սրա համար, հատուկ սրա համար :
- Ad hominem տես Argumentum ad hominem.
Ad honorem, լատ. (աղ հոնո'րեմ) — պատվի
համար, ի պատիվ :
- Ad honores, լատ. (աղ հոնո'րես) — ըստ աս-
տիճանի, ըստ պատվի :
- A die, լատ. (ա գի'ե) — այն որվանից սկսած,
այնորվանից :
- A' discre'tion, ֆր. (ա դիսկրետիոն) — ուզած
չափով, ըստ կամս :
- Ad infinitum, լատ. (աղ ինֆինի'տում) — մինչ-
չե անսահմանություն, անվերջ, անդադար,
հավիտյան :
- Ad interim, լատ. (աղ ի'նտերիմ) — մինչ այս
մինչ այն, առժամանակ, առայժմ :
- Ad libitum, լատ. (աղ լի'բիտում) — ուզածի
պես, վերջան կամենա, ըստ կամս, ցան-
կություն համաձայն :

- Ad litteram, լատ. (աղ լի'տտերամ) — առա-
ջի, բառացի, բառ առ բառ :
- Ad maiorem dei gloriam, լատ. (աղ մայո'ր-
եմ դե'ի գլո'րիամ) — «ի մեծադուքն փառս
աստուծո», աստուծո մեծ փառքի համար
(յեզվիտների կարգի նշանաբանը) :
- Ad meliorem, լատ. (աղ մելիո'րեմ) — դեպի
ավելի լավը :
- Ad modum, լատ. (աղ մո'դում) — ըստ նմա-
նության, ըստ որիննախի :
- Ad notam, լատ. (աղ նո'տամ) — ի գիտու-
թյուն, ի տեղեկություն :
- Ad oculos, լատ. (աղ ո'կուլոս) — մինչև աչ-
ներևություն (բացատրել), աչքերա (դարձ-
նել), աչհայտորեն :
- Ad ostentationem, լատ. (աղ ոստենտացիո'-
նեմ) — ի ցույց, ցուցադրելու համար :
- Ad patres, լատ. (աղ պո'տրես) — հայրերի
մոտ, նախնիքների մոտ, «առ հարս» . (ու-
ղեորվել ad patres — մեռնել) :
- Ad referendum, լատ. (աղ բեֆերե'նդում) —
զեկուցման համար, տեղեկադրելու նպատա-
կով :
- Ad usum, լատ. (աղ ո'ւզում) — 1. զործածու-

թիւն համար, ի վայելս, ի դործածումն,
ի սկեսս. 2. սովորույթի համաձայն:

Ad valorem, լատ. (ադ վալո'րեմ)—գնի հա-
մաձայն, ըստ արժեքի, արժեքի համեմատ
(մաքսադրումն ապրանքի գնի համաձայն):

Ad vocem, լատ. (ադ վո'ցեմ)—ի դեպ ստեղ,
խոսքի վրա ստեղ, ի դեպ:

Aequivoca, լատ. (եքվի'վոկա)—բաղմիմաստ
բառեր, յերկիմաստ խոսքեր, յերկդիմի
խոսքեր:

Affetuoso, իտ. (աֆֆետուո'զո)—սրտազին,
ջերմութեամբ, սրտաշարժ:

A' fond, ֆր. (ա ֆոն)—հիմնավորապես, հիմ-
քից:

A fortiori, լատ. (ա ֆորտիո'րի)—առավել ևս,
մանավանդ վոր, եւ'լ ավելի:

Age quod agis, լատ. (ա'գե քվոդ ա'գիս)—
արա', ինչ վոր անելու յես. ինչ անում ես,
արա':

Ager publicus, լատ. (ա'գեր պու'բլիկուս)—
հասարակաց հող:

A giorno, իտ. (ա ջո'րնո)—արեւի լույսի պայ-
ծառութեան չափ, մինչև որվա լույսի պայ-
ծառութեանը, ցերեկանման, մեծապայծառ:

Agitato, իտ. (աջիտա'տո)—հուզված, հուզ-
մունքով:

Agnus dei, լատ. (ա'գնուս դե'ի)—դառն աս-
տուծո:

A' la, ֆր. (ա լա)—ձեռով, կերպով, ... վարի:

A' la baisse, ֆր. (ա լա բեսս)—իջեցնելու
նպատակով, իջեցման վրա, անկումով (բոր-
սայում, արժեթղթերի):

A' la bonne heure, ֆր. (ա լա բոն յո'ր)—բա-
րի ժամին, լավ ժամանակին, հարմար բո-
ւելին:

A' la carte, ֆր. (ա լա կարտ)—ըստ խոր-
կացուցակի, ըստ կերակրացանկի ընտրած
(վոչ ընդհանուր սեղանի համար պատրաստ-
ված):

A' la guerre comme à la guerre, ֆր. (ա լա
գեր կոմ ա լա գեր)—«պատերազմում ինչ-
պես պատերազմում», «պատերազմի մէջ՝
պատերազմի նման», առանց խնայելու:

A' la hausse, ֆր. (ա լա հոսս)—բարձրացնե-
լու նպատակով, բարձրացման վրա, ավելա-
ցումով (բորսայում, արժեթղթերի):

A' la lettre, ֆր. (ա լա լետր)—տառացիորեն,
տառացի:

A' la mode, ֆր. (ա լա մոդ) — ըստ մոդայի, մոդայի համաձայն, նորաձևության համաձայն:

Alea jacta est, լատ. (ա'լեա յա'կտա էստ) — «վիճակը դրված է»: Հուլիոս Կեսարին վերադրվող խոսքերը, յերբ նա համարձակ վորոշում արավ բացարձակ հանդես դալու հռովմեական սենատի դեմ և անցնելու Իտալիայի սահմանը (Ռուբիկոն գետը):

Alias, լատ. (ա'լիաս) — այլ կերպ, ուրիշ խոսքերով, այլապես, այսինքն:

Alibi, լատ. (ա'լիբի — «ուրիշ տեղ») — այլուրեքուրժյուն:

A linea, լատ. (ա լի'նեա) — նոր տղից:

A' livre ouvert, ֆր. (ա լի'վր ուվե'ր — «բաց դրքով») — հանպատրաստից, առանց նախապատրաստվելու (ոտարակողու բնադրի և այլն թարգմանություն):

Allegretto, իտ. (ալլեգրե'տտո) — զվարթ, ալլեգրոյից մի փոքր ավելի դանդաղ, արագավուն:

Allegro, իտ. (ալլե'գրո) — արագ, աշխույժ:

Allentando, իտ. (ալլենտա'նդո) — դանդաղեցնելով, թուլացնելով:

Allons enfants de la patrie, ֆր. (ալլոն'նզ անֆա'ն դե լա պատրի') — հառաջ, հայրենիքի զավակներ (Փրանսական հայտնի հեղափոխական յերգը — մարտեկոդի — առաջին բառերը):

All right, անգլ. (ոլ ոայո) — շատ լավ, ամեն ինչ լավ է, ամեն ինչ կարգին է, շատ ճիշտ է, միանգամայն ճիշտ է:

Alma mater, լատ. (ա'լմա մա'տեր — «անող մայր») — բարձրագույն դպրոց (համալսարան), վոր իր հաճախորդներին հոգևոր սնունդ է մատակարարում:

Al pari, իտ. (ա'լ պա'րի) — հավասար կերպով, հավասարորեն (բոլորակական տեքմին):

Alpha et omega, լատ. (ա'լֆա էտ ոմե'գա) — այբ և ճե, սկիզբ և վերջ:

Altera pars, լատ. (ա'լտերա պարս) — մյուս կողմը, հակառակ կողմը. տես audiatur et altera pars.

Alter ego, լատ. (ա'լտեր ե'գո) — «այլ յես», յերկրորդ յես, մեկին փոխարինելու չափ մոտիկ անձ:

Alternamente, իտ. (ալտերնամե'նտե) — փոխառփոխ, հերթով:

A maximis ad minima, լատ. (ա մ ա՛ ճ ս ի մ ի ս ադ մ ի ն ի մ ա)—ամենամեծից մինչև ամենափոքրը, առավելադուրեմից մինչև նվազագույնը:

Amicus humani generis, լատ. (ա մ ի՛կ ու ս հ ու մ ա՛ն ի դ ե ն եր ի ս)—մարդկային ցեղի բարեկամ, մարդկային ազգի բարեկամ:

Amicus Plato, sed magis amica veritas, լատ. (ա մ ի՛կ ու ս Պ լ ա՛տո, ս ե դ մ ա՛դ ի ս ա մ ի՛կ ա վ ե՛ր ի տ ա ս)—«Պլատոնը բարեկամս է, բայց ե՛լ ա վ ե լ ի մ ե ծ բարեկամս է ճշմարտությունը»: Սիրելի յե ի ն ձ Պլատոնը, բայց ճշմարտությունն ե՛լ ա վ ե լ ի ս իրելի յե: Ճշմարտությունն ամեն բանից բարձր է:

Amor vincit omnia, լատ. (ա մ ո Ր վ ի՛ն ց ի ո ո՛մ ն ի ա)—սերն հաղթում է ամեն բանի, սերն հաղթահարում է ամեն ինչ:

Anathema esto, լատ. (ա ն ա՛թ ե մ ա ե՛ս տ ո)—թող նդովված լինի, նդովյա՛լ լինի:

Ancien re'gime, Փր. (ան ս յ ի՛ն բ ե ժ ի՛մ)—հին պետական կարգ, հին վարչակարգ:

Andante, իտ. (ան դ ա՛ն տ ե)—հանդարտ:

Animato, իտ. (ան ի մ ա՛տ ո)—աշխույժով:

Anno... ab urbe condita, լատ. (ա՛ն ն ո աբ

ո՛ւր բ ե կ ո՛ն դ ի տ ա)—քաղաքի հիմնադրու-
թյան... թվականից, Հռոմի քաղաքի շի-
նությունից (753 Քր. ա.) հետո, Հռոմի
քաղաքի հիմնադրությունից հետո:

Anno aetatis suae, լատ. (ա՛ն ն ո ե տ ա՛տ ի ս ս ո՛ւ ս)—եր կյանքի (այսինչ) տարին, իբ
կյանքի (այսինչ) տարում:

Annus civilis, լատ. (ա՛ն ն ո ս ց ի վ ի՛ լ ի ա)—քա-
ղաքացիական տարի (հունվարի 1-ից մինչև
դեկտեմբերի 31-ը):

Ante bellum, լատ. (ա՛ն տ ե բ ե՛լ լ լ ու մ)—մինչև
պատերազմը, նախքան պատերազմը:

Ante Christum, լատ. (ա՛ն տ ե ի թ ի՛ս տ ու մ)—
Քրիստոսից առաջ, նախքան Քրիստոս:

A parte, լատ. (ա պ՛ա՛ր տ ե—մ ի կ ող մ)—մե-
կուսի, ինքն իրեն, դերասանի կամ խոսակ-
ցի պատասխանը ցած ձայնով:

A posteriori, լատ. (ա պ ո ս տ ե թ ի՛ ո Ր)—«հետե-
վյալից»—«հետնադուրեմից, ի հետնադուրեմ»,
փորձից, փորձի հիման վրա, հետփորձական:

Après nous le d'è luge, Փր. (ապրե՛ ն ու լ ե
դ ե լ յ ո՛ւ ժ)—«մեզնից հետո թեկուզ ջրհե-
ղեղ», Փրանսական Լուդովիկոս XV Թագա-
վորին վերադրվող խոսքերը, վոր նա ասել

և պետութիւն վերահաս սնանկացման ան-
թիւ:

A priori, լատ. (ա պրիորի—«նախորդեց») —
«հառաջադույնից, ի հառաջադույնե», նախ-
քան փորձը, նախփորձական, մինչփորձա-
կան, մինչփորձականորեն:

A' propos, ֆր. (ա պրոպոս) — ի դեպ:

Aqua vitae, լատ. (ա' քվա վիտե) — կյանքի
ջուր, ողի:

Aquila non captat muscas, լատ. (ա' քուիլա
նոն կա'պտատ մո'սկաս) — արծիվը ճանճ չի
վորսում, արծիվը ճանճ չի վորսա:

Argumentum ad crumenam, լատ. (արգու-
մենտում ադ կրումենամ) — քսակով փաս-
տարկում, դրամացի փաստարկ (պատճա-
ռաբանութիւններ չունենալով՝ քսակի ող-
նությանը դիմել):

Argumentum ad hominem, լատ. (արգումեն-
տում ադ հո'մինեմ—«մարդուն ուղղված
փաստարկ») — անձը նկատի ունեցող փաս-
տարկ. անձնանկատ փաստարկում. փաս-
տարկ, վոր հիմնված է վո'չ թե բանական
պատճառաբանութիւններով, այլ այն անձի

համակրութիւններէ վրա, վորն աշխա-
տում են համոզել):

Argumentum baculinum, լատ. (արգումեն-
տում բակուլի'նում) — փայտի փաստարկու-
թիւն, մահակի փաստարկում, բրացի փա-
տարկ, համոզելու փոխարեն ծեծել:

Argumentum ex silentio, լատ. (արգումեն-
տում էքս սիլեն'ցիո) — լռութիւն փաստարկ,
փաստարկութիւն լռութիւն հիման վրա:

Ars longa, vita brevis est, լատ. (արս լո'ն-
գա, վի'տա բրե'վիս եստ) — արվեստը (դի-
տութիւնը) յերկար է, կյանքը՝ կարճ (դե-
ղարվեստը (դիտութիւնը) յերկար ժամա-
նակ է պահանջում իր յուրացման համար,
իսկ կյանքը կարճ է):

Artes liberales, լատ. (ա'րտես լիբերա'լես) —
«ազատ արվեստներ» (աշխարհիկ դիտու-
թիւններէ—քերականութիւն, ճարտասա-
նութիւն, դիալեկտիկայի, թվաբանութիւն,
յերկրաչափութիւն, աստղադիտութիւն և
յերաթշտութիւն—միջնադարյան անունը):

Artium liberalium magister, լատ. (ա'րցիում
լիբերա'լիում մադէ'ստեր) — ազատ արվեստ-
ների վարպետ:

Asinus ad lyram, լատ. (ա՛գինուս ադ էի՛-
րամ) — (ինչպես) եւր ջնարի մոտ (մի բանի
այնքան հարմար էինեւ, վորքան եւր ջնար
նվագելուն) :

Asinus asinum fricat, լատ. (ա՛գինուս ա՛գի-
նում ֆրի՛կատ) — եւր եչին ե շոյում, նմա-
նը դովում ե իրեն նմանին :

A tempo, իտ. (ա տե՛մպո) — վերադառնալ նախ-
կին տակտին, նախկին տակտով :

A tout prix, ֆր. (ա տու պրի՛) — ինչ զնով
ուզում ե՛ լինի, ինչպես եւ լինի :

Au courant, ֆր. (ո կուրա՛ն) — իրադեկ, գի-
տակ, գործին ծանոթ :

Audaces fortuna iuvat, լատ. (աուդա՛ցես
ֆորտու՛նա յո՛ւվատ) — խիղախներին բախ-
տը ոգնում ե :

Audiat et altera pars, լատ. (աուդիա՛տուր
ետ ա՛լտերա պարս) — թող լսեն նաե մյուս
կողմին (վեճի, դատի ժամանակ և այլն),
պետք ե լսել հակառակ կողմին ել :

Audi, vide, sile, լատ. (ա՛ուդի, վի՛դես, սի՛-
լե) — լսի՛ր, տես՛ս, լռի՛ր :

Au revoir, ֆր. (ո բեվուա՛ր) — ցտեսություն :

Auri sacra fames, լատ. (աուրի սա՛կրա ֆա՛-

մես) — վոսկու պժղալի ծարավ, նդովյալ
վոսկեսիրություն, զգվելի արծաթսիրու-
թյուն :

Aut Caesar, aut nihil, լատ. (ա՛ուտ Յե՛զար,
ա՛ուտ նի՛հիլ — «կամ կեսար կամ վոչինչ» —
էինեւ առաջինը (հաղթողը) կամ վոչինչ :

Aut vincere, aut mori, լատ. (ա՛ուտ վի՛նցե-
րե, ա՛ուտ մո՛րի) — կամ հաղթել կամ մեռ-
նել, հաղթություն կամ մահ :

Avant propos, ֆր. (ավա՛ն պրոպո՛) — առա-
ջարան :

Ave, Caesar, morituri te salutant, լատ. (ա՛վե
Յե՛զար, մորիտո՛ւրի տե սալո՛ւտանտ) —
վողջույն, կեսա՛ր, մեռնելու դատապարտ-
վածները վողջունում են քեզ. վողջույն, կե-
սա՛ր, վորոնք մեռնելու յեն, քեզ վողջու-
նում են :

A verbis ad verbera, լատ. (ա վե՛բրիս ադ
վե՛բրերա) — խոսքերից՝ ծեծի (անցնել),
լեզվակովից՝ բռնցակովի (անցնել) :

A vol d'oiseau, ֆր. (ա վոլ դ՛ուազո՛) —
թռչնապաշ բարձունքից :

B.

Beati possidentes, լատ. (բեա'տի սլոսսիդե'ն-տես) — յերջանիկ եւ տիրողները, յերջանիկ եւ ունեցողները (լավ ե իրերի դրության տերերի վիճակը):

Bel ami, ֆր. (բել ամի') — սիրելի ընկեր, թանգադին բարեկամ:

Bel esprit, ֆր. (բել եսպրի') — հանճարամիտ մարդ, հանճարարան մարդ, սրամիտ մարդ, սրախոս մարդ:

Bellum omnium contra omnes, լատ. (բել-լում ոմ'նիում կո'նտրա ոմ'նես) — պատե-րազմ բոլորի ընդդէմ բոլորի, ամենքի պա-տերազմը ամենքի դեմ (Հորբսի աֆորիդ-մը):

Bene valete, լատ. (բե'նե վալե'տե) — վողջ յդեք, մնաք բարով:

Bête noire, ֆր. (բետ նուա'ր — «սև կենդա-նի») — ատելության կամ զգվանքի առարկա:

Bis, լատ. (բիս — «յերկու անգամ») — կրկին. թատրոնում ե համերգի ժամանակ բացա-կանչութուն, վորով հասարակութունը

սկսանջում ե յերկրորդել յերգը կամ նվա-շը):

Bis dat, qui cito dat, լատ. (բիս դատ, քվե ցի'տո դատ) — կրկնակի յե տալիս նա, ով շուտ ե տալիս:

Bis vincit, qui se vincit in victoria, լատ. (բիս վի'նցիտ, քվե սե վի'նցիտ էն վիկտո'րիա) — հաղթության միջոցին ինքն իրեն զսպողը կրկնակի յե հաղթում:

Bon gre', mal gre', ֆր. (բոն գրե', մալ գրե') — կամա թե ակամա, հոժարակամ թե դժկամ, ուզես՝ չուզես, ուզե՝ չուզե:

Bon mot, ֆր. (բոն մո) — սուր խոսք, սրա-խոսութուն, խելացի խոսք:

Bon ton, ֆր. (բոն տոն — «լավ տոն») — բարե-կրթութուն, բարեձևութուն (իրեն ինչ-պես պետք ե սկսել իմանալը՝ արիստոկրա-տական կամ բուրժուական հասարակության մեջ):

Bona fide, լատ. (բո'նա ֆի'դե) — խղճով, բա-րեխղճութամբ, անկեղծորեն, անկեղծու-թյամբ:

Bonne mine au mauvais jeu, ֆր. (բոն մին ո մովե' ժյո') — ուրախ դեմք վատ խաղի

ժամանակ (արտաքին ուրախությամբ սըրտ-
նեղությունը կամ տրտմությունը ծածկե-
լը) :

Bouton d'amour, ֆր. (բուտոն դ'ամուր—
«տիրո բողբոջ») — պղուկ :

Brevi manu, լատ. (բրեվի մա'նու — «կարճ
ձեռքով») — կարճուկտրուկ, առանց ձեռակա-
նությունների, առանց այլևայլության :

C.

Ceteris paribus, լատ. (ցե'տերիս պա'րի-
բուս) — մյուս հավասար պայմաններում,
մնացած հավասար պայմաններում, հավա-
սար պայմաններում :

Ca ira, ֆր. (սա էրա' — «այս գլուխ կգա») —
այս կլինի' (Ֆրանսական մեծ հեղափոխու-
թյան շրջանի սանկյուլոտների յերգի դար-
ձահանգը) :

Capriccioso, իտ. (կապրիչչո'զո) — կապրիչով,
քմահաճորեն :

Carpe diem, լատ. (կա'րպե դե'եմ) — «վերց-
րո՛ւ որը». վայելի՛ր ներկան, ոգավի՛ր որ-
վանից :

Carte blanche, ֆր. (կարտ բլանշ) — «մաքուր
թերթ», անսահման լիազորություն, դո-
ծողությունների լիակատար ազատություն :

Casus belli, լատ. (կա'զուս բե'լլի) — պատե-
րազմի առիթ, պատերազմի պատճառ :

Causa sine qua non, լատ. (կա'ուզա սի'նե
քվա նոն) — հիմնական պատճառ, պատճառ,
առանց վորի չի կարելի. անհրաժեշտ պատ-
ճառ :

Caveant consules, լատ. (կա'վեանտ կո'նսու-
լես) — «թող կոնսուլներն արթուն (զգույշ)
լինեն (հռոմեական սենատի դիմումը կոն-
սուլներին պետության համար կրիտիկական
ընդհանրին՝ դիկտատոր նշանակելու առա-
ջարկությամբ) — զգո՛ւյշ, ուշադիր և չըջա-
հայաց յեղեք :

**Ceterum censeo Carthaginem esse delen-
dam**, լատ. (ցե'տերում ցե'նզեո կարթա'գ-
զինեմ ե'սսե դելե'նդամ) — այլև յես կար-
ծում եմ, վոր կարթագենը պետք է կոր-
ծանել (կատոն յերեցի խոսքերը). այնու-
ամենայնիվ յես կարծում եմ, վոր կար-
թագենը պետք է կործանել :

Charge d'affaires, ֆր. (չարժե' դ'աֆֆե'ր) —

ստորին կարգի դիվանագիտական ներկայացուցիչ, դործերի հավատարմատար:

Chef d'oeuvre, ֆր. (չե դյովր)—գլուխ դործոց, հրաշակերտ:

Cherchez la femme, ֆր. (շերչե' լա ֆամ)—«փնտռեցե՛ք կնոջը», պատճառը կնոջ մեջ փնտռեցե՛ք, կնոջ մասը վորոնեցե՛ք:

Ci- devant, ֆր. (սի-դեվան—«մինչև այն»)—նախկին (Ֆրանսական մեծ հեղափոխության շրջանում հին ուժիմի արտոնյալ անձերի՝ արհմականների ու հողագրականների մականունը):

Cif (կրճատված—cost, insurance, freight), անգլ. (սիֆ—«արժեք, ապահովագրում, ուղեծախս»)—ծովային առևտրի մեջ՝ ֆրանկո ջրով, ջրով—ճանապարհածախքը վճարած:

Circa, լատ. (ցի'րկա)—մոտավորապես, շուրջ:

Cis, լատ. (ցիս)—այսր, հայսկույս:

Citato loco, կրճատ՝ c. l.—տես loco citato.

Cito, լատ. (ցիտո)—շտապ, շտապողական (նամակաների ու գրությունների վրա):

Civis romanus, լատ. (ցի'վիս րոմա'նուս)—հռոմի քաղաքացի:

Cogito, ergo sum, լատ. (կո'գիտո, ե'րգո սում)—«մտածում եմ, հետևաբար գոյություն ունեմ»—(Դեկարտի փիլիսոփայական աֆորիզմը):

Comme il faut, ֆր. (կոմ'իլ ֆո)—«ինչպես պետք է»—բարեպաշտ, պաշտանության պահանջներին համապատասխան, քաղաքավարության պահանջների համեմատ:

Commedia dell' arte, իտ. (կոմե'դիա դել'ա'րտե)—արվեստական կատակերգություն (իտալական ժողովրդական կատակերգություն մի տեսակը, վորի մեջ սահմանված եր միայն սցենարիումը (բեմահարգարումն ու մասնակիցների հերթական կարգը, իսկ խոսակցությունը կատարում եյին դերասաններն հանապարաստից):

Common law, անգլ. (կո'մոն լո)—«ընդհանուր իրավունք», հասարակաց իրավունք (սովորութի իրավունք Անգլիայում, վոր որենքի ույժ ունի):

Commune bonum, լատ. (կոմ'ոնեն բո'նում)—հասարակաց շահը, հասարակաց բարեք:

Comparaison n'est pas raison, ֆր. (կոմպա-

րեզոն ն'ն պա րեզոն) — համեմատութիւնն
ապացույց չէ, համեմատութիւնը պատճա-
ռաբանութիւն չէ, բաղդատութիւնը կշռա-
դատութիւն չէ:

Concordia parvae res crescunt, discordia
maximae dilabuntur, լատ. (կոնկո'րդիա
պա'րվե բես կրե'սկունտ, դիսկո'րդիա
մա'քսիմե դիլաբո'ւնտուր) — համերաշխու-
թիւնից մանր դործերն աճում են, անհա-
մերաշխութիւնից խռչորներն ել քայքայ-
վում են:

Conditio sine qua non, լատ. (կոնդի'ցիո սի'-
նե քվա նոն) — պայման, առանց վորի չի
կարելի. անխուսափելի պայման, անհրա-
ժեշտ պայման:

Consensus, լատ. (կոնսե'նզուս) — համաձայ-
նութիւն, հավանութիւն:

Consuetudo est altera natura, լատ. (կոն-
սուէտո'ւդո էստ ա'լտերա նատու'րա) — սո-
վորութիւնը յերկրորդ բնութիւնն է, սո-
վորութիւնը յերկրորդ բնավորութիւնն է:

Contradictio in adjecto, լատ. (կոնտրադի'կ-
ցիո ին ադյե'կտո) — հակասութիւն մակ-
դերի մեջ, հակասութիւն վորոշյալ բառի

ու վորոշիչի միջև (որինակ՝ չոր խոնավու-
թիւն), հակասական բան, անհարիւր բան:

Contraria contrariis curantur, լատ. (կոնտ-
րա'րիա կոնտրա'րիւս կուրա'նտուր) — հա-
կառակը բուժվում է հակառակով:

Corpus delicti, լատ. (կո'րպուս դելի'կտի) —
հանցանքի բաղկացութիւն, հանցակազմ,
նաև իրեղեն ապացույց, հանցանքի նշան,
հանցանիշ:

Corpus juris civilis, լատ. (կո'րպուս յու'րիւս
ցիվի'լիս) — քաղաքացիական որենսդիրք
(Հռոմտիներնոս կայսեր որենսդիրքը):

Corrigenda, լատ. (կորրիգենդա) — ուղղելիք,
սրբադրելի սխալներ, սրբադրելի վր'պակ-
ներ:

Coup de grâce, ֆր. (կու դե գրաս — շնոր-
հաբեր հարված) — մահաբեր հարված (վոր
վերջ է դնում տանջանքներին):

Coup d'état, ֆր. (կու դ'ետա) — պետական
հեղաշրջում, պետական հարված:

Coup de theâtre, ֆր. (կու դե թեատր) —
թատրոնական եֆֆեկտ, անակնկալ դեպք:

Credo, լատ. (կրե'դո — «հաւատում եմ»)

Հավատամք, Հավատո հանդանակ, դավա-
նանք:

Credo, quia absurdum est, լատ. (կրե'դո, քվիա արսո'ւրդու՞մ էսո) — «Հավատում եմ, վրոյհետե անհեթեթ ե»։ Հավատում եմ, վրոյհետե արսուրդ ե (յեկեղեցական հայրերի սկզբունքը)։

Crescendo, իտ. (կրեսչե'նդո) — հետզհետե ու-
ժեղացնելով։

Cujus regio, ejus religio, լատ. (կո'ւյուս րե'գիո, է'յուս րելի'գիո) — «ու՞մ յերկրը, նրա էլ կրոնը» (յերկրի իշխանի կրոնին հետեւելը պարտադիր ե հպատակների հա-
մար. գերման. կրոնական պատերազմների սկզբունքը)։

Culpa levis, լատ. (կո'ւլպա լե'վիս) — փոքր հանցանք, փոքր չարիք, թեթեւ չարիք։

Cum grano salis, լատ. (կում գրա'նո սա'լիս — «մի պտղունց աղով») — հեղնորեն, հեղնանքով։

Curriculum vitae, լատ. (կուրրի'կուլում վի'տե) — «կյանքի ընթացք», կենսոլնթացք, հա-
մառոտ կենսադրություն (համառոտ տեղե-
կություններ մեկի կյանքի մասին)։

D.

Da ist der Hund begraben, գերմ. (դա իստ դեր հունդ բեգրա'բեն) — «այստեղ ե թաղ-
ված շունը», ահա վորտեղ ե թաղված շան
գլուխը, ահա վորտեղ ե գաղտնիքը, ահա
խնդրի լուծումը։

Danse macabre, ֆր. (դանս մակա'բր) — մե-
ռեների պար, մեռելապար (միջնադարյան
սնահավատության համաձայն՝ մեռելները
գիշերները պարում ելին այդ պարը գերեզ-
մանատներում)։

Das ist eine alte Geschichte, գերմ. (դաս
իստ ա'յնե ա'լտե գեշի'խտե) — այս մի հին
պատմություն ե (մի տող Հ. Հայնեյի բա-
նաստեղծությունից)։

Data et accepta, լատ. (դա'տա ետ ակցե'պ-
տա) — տրված ե ստացված։

Decrescendo, իտ. (դեկրեսչենդո) — հետզհե-
տե թուլացնելով։

De facto, լատ. (դե ֆա'կտո) — փաստորեն,
իրապես։

De gustibus non est disputandum, լատ. (դե
գո'ւստիբուս նոն էստ դիսպուտա'նդում) —

ճաշակի մասին չեն վիճում, ճաշակների
մասին վիճել չի լինի:

Dei gratia, լատ. (դե'ի գրա'ցիա) — «վողոր-
մությամբ աստուծո», աստուծու վողորմու-
թյամբ:

De jure, լատ. (դե յո'ւրե) — իրավաբանորեն,
իրավապես:

Delenda est Carthago! լատ. (դելենդա էստ
կարթա'գո) — «պետք է կործանել Կարթա-
գենը» (այսպես էր վերջացնում Կատոն յե-
րեցն իր բոլոր ճառերը): Չարիքը պետք է
անսպասման արմատախիլ անել:

De minimis non curat praetor, լատ. (դե
մի'նիմիս նոն կո'ւրատ պրե'տոր) — «լրեստո-
րը մանր բաներով չի զբաղվում (մանր բա-
ների վրա չարժե ուշադրություն դարձ-
նել):

De mortuis aut bene, aut nihil, լատ. (դե
մո'րտուիս ա'ուտո բե'նե, ա'ուտո նի'հիլ) —
մեռածների մասին կամ լավ (պետք է խո-
սել), կամ վոչինչ:

De mortuis nil nisi bene, լատ. (դե մո'ր-
տուիս նիլ նի'զի բե'նե) — մեռածների մա-
սին բացի լավից վոչինչ:

De nihilo nihil fit, լատ. (դե նի'հիլո նի'հիլ
ֆիտ) — վոչինչից վոչինչ դուրս կգա:

De profundis, լատ. (դե պրոֆո'նդիս) — «ի
խորոց», ի խորոց սրտի, սրտի խորքերից
(ապաշխարության սաղմոսի առաջին բա-
ռերը, վոր կաթոլիկների մեջ մտել է ննջե-
ցյալներին աղոթքի մեջ):

Desiderata, լատ. (դեզիդերա'տա — «ցանկացա-
ծը») — ցանկություններ, իղձեր, փափագ-
ներ:

De te fabula narratur, լատ. (դե տե ֆա'բու-
լա նարրա'տուր) — «խոսքը ըն մասին ե»,
խոսքը ընդ է վերաբերում, առակը ըն մա-
սին է ասվում:

Determinatio est negatio, լատ. (դետերմի-
նա'ցիո էստ նեգա'ցիո) — վորոշումը բացա-
սումն է, սահմանումը բացասումն է:

Determinato, իտ. (դետերմինա'տո) — վճռա-
կան, վորոշակի:

Detto, իտ. (դե'տտո) տես ditto.

Deus ex machina, լատ. (դեո'ւս եքս մա'խի-
նա) — «աստված մեքենայի միջից», լուծումն՝
անակնկալ հանդամանքի միջամտության
չնորհիվ (անտիկ վողբերգություն մեջ կընճ-

ոստ հանդույցը յերբեմն լուծվում եր վո-
րեւե աստվածության միջամտության շնոր-
հիւյ, վոր բեմ եր դուրս դալիս մեքենայի
միջոցով) :

Deutschland, Deutschland über alles, գերմ.
(Դո'յչլանդ, Դո'յչլանդ ի'րեր ա'լլես—«Գեր-
մանիա, Գերմանիա ամեն բանից վեր») —
գերմանական շովինիստական յերդի առաջին
բառերը :

De visu, լատ. (դե վի'զու) — իր աչքերով, իր-
րե ահանատես, տեսածով :

Die Kunst geht nach Brot, գերմ. (դի կոնստ
գեհտ նախ բրոտ) — «արվեստը գնում ե հա-
ցի հետեից», կարիքն ստիպողական բան ե,
կյանքում կարիքն ե թելադրողը :

Dies diem docet, լատ. (դի'ես դի'եմ դո-
ցետ) — մի որը սովորեցնում ե մյուսին, «որ
ավուր բղխե զբան», որը բան ցույց կտա :

Die Weltgeschichte ist das Weltgericht,
գերմ. (դի վե'լտգեշի'խտե իստ դաս վե'լտ-
գերիխտ) — համաշխարհային սխտմությունը
աշխարհի դատաստանն ե :

Die Zeiten sind vorbei, գերմ. (դի ցա'յտեն
զինդ ֆորբա'յ) — այն ժամանակներն անցան :

Differentia specifica, լատ. (դիֆֆերենցիա
սպեցիֆիկա) — տարբերիչ հատկանիշ, ա-
ռանձնահատուկ տարբերություն :

Dii minores, լատ. (դի'ի մինո'րես) — «փոքր
աստվածներ», յերկրորդական զործիչներ,
յերկրորդական մարդիկ :

Ditto, իտ. (դի'տտո) — վերսիշյալը, նույնը,
հիշվածը, նույնպես, այսինքն :

Divide et impera, լատ. (դի'վիդե ետ ի'մպե-
րա) — «բաժանի'ր ե տիրի'ր» (հին հռոմե-
յական աշխարհակալների ե արդի իմպե-
րիալիստների քաղաքական սկզբունքը) :

Divinia commedia, իտ. (դի'վինիա կոմմե'-
դիա) — Աստվածային կատակերգություն
(Դանտեյի սյոմապի անունը) :

Dixi, լատ. (դիքսի) — «հեա ասացի», յես ա-
սացի սլրծա, յես արտահայտվեցի :

Dixi et animam salvavi, լատ. (դի'քսի ետ
ա'նիմամ սալվա'վի) — «ասացի ե հոգիս ա-
զատեցի», յես ասացի ամեն բան ե խիղճս
հանդստացրի :

Docendo discimus, լատ. (դոցենդո դի'սցի-
մուս) — ուսուցանելով ուսանում ենք, սո-
վորեցնելով սովորում ենք :

Dolce, իտ. (դո'լչե) — քնքուշ, մեղմ:

Dolce far niente, իտ. (դո'լչե ֆար նիե'ն-տե) — հաճելի անգործություն, հաճելի սլա-րապուծություն, անուշ անգործություն:

Dolcissimo, իտ. (դո'լչի'սսիմո) — շատ քնքուշ, խիստ մեղմ:

Doloroso, իտ. (դոլորո'զո) — թախծոտ, վշտա-լից:

Do ut des, լատ. (դո ուտ դես) — տալիս եմ, վոր տաս. տալիս եմ, վոր ինձ ել տան:

Do ut facias, լատ. (դո ուտ ֆա'ցիաս) — «տա-լիս եմ, վոր անես»:

Dramatis personae, լատ. (դրա'մատիս պեր-սո'նե) — դրամայի դործող անձերը:

Du glaubst zu schieben und du wirst ge-schoben, գերմ. (դու գլա'ուբստ ցու չի'-բեն ունդ դու վիբստ գեչո'րեն) — դու կար-ծում ես, թե շարժում ես (հրում ես), բայց քեզ են շարժում (հրում). (Գյոթեյի «Ֆա-ուստից»):

Dura lex, sed lex, լատ. (դո'ւրա լեքս, սեդ լեքս) — որենքը դատան է, բայց որենք է. որենքը խիստ է, բայց որենք է. դժնդակ է որենքը, բայց որենք է:

Է.

Ecce homo, լատ. (ե'կցե հո'մո) — «հա մար-դը» (ավետարաններն այս խոսքերը վերա-դրում են Պիղատոսին, յերբ իբր թե հրեա-ները նրա մոտ բերին Հիսուսին):

Ede, bibe, lude, լատ. (ե'դե, բի'բե, լո'ւդե) — «կե'ր, ա'րբ և ուրախ լե'ր». կեր, խմիր, ուրախացիր. կեր, խմիր ու քեֆ արա:

Editio princeps, լատ. (եդի'ցիո պրի'նցեպս) — առաջին հրատարակություն (վորեւ հին հեղինակի առաջին հրատարակությունը՝ տպագրության դյուտից հետո):

Ego, լատ. (ե'գո) — յես:

En bloc, ֆր. (ան բլոկ) — մարդընթյամբ, միատեղ:

En chef, ֆր. (ան չեֆ) — իբրև գլխավոր, իբրև գլուխ, իբրև սլարադուխ:

Ende gut, alles gut, գերմ. (ենդե դուտ, ա'լ-լես դուտ) — ամեն բան լավ է, վոր լավ է վերջանում. ամեն բանի վերջն է դուվելի:

En de tail, ֆր. (ան դետա'յ) — մանրամասն-րեն, մանրամասնությամբ, մաս-մաս, վոր-բաժանակ:

En face, ֆր. (ան ֆաս) — դեմուդեմ, առջևից,
դեմից:

En famille, ֆր. (ան ֆամիլյ) — ընտանեկար:

Enfant terrible, ֆր. (անֆան տերրիբլ —
«սոսկալի յերեխա») — խորձանք մարդ (վոր
դուրս ե տալիս ուրիշի դաղտնիքները) • այլ
և՛ իր շխտակությամբ անտակտ մարդ:

En grand, ֆր. (ան դրան) — խոշոր մասշտա-
բով:

En gros, ֆր. (ան դրո) — մեծաքանակ, բոլորը
միասին, ընդհանրապես:

En masse, ֆր. (ան մասս) — համախումբ,
խմբովին, խուռներամ, մեծ քանակու-
թյամբ:

En miniature, ֆր. (ան մինիատյուր) — մանր
չափով, փոքր մասշտաբով:

En passant, ֆր. (ան պասսան) — անցողակի,
պատահաբար, թեթեակի, ի դեպ, ի միջի
այլոց:

En profil, ֆր. (ան պրոֆիլ) — լողքից:

Entente cordiale, ֆր. (անտանտ կորդեալ) —
«սրտադին համաձայնություն» (դիվանադի-
տական տերմին):

Entre nous soit dit, ֆր. (անտր նու սուա՛

դի) — թող մեր մեջ ասված լինի, մեր մեջ
մնա:

Entrez! ֆր. (անտրե՛) — մտե՛ք, համեցե՛ք
ներս:

Eo ipso, լատ. (եո ի՛պսո) — հենց դրանով,
ինքնըստինքյան:

Epistolae obscurorum virorum, լատ. (ե-
պիստոլե ոբսկուրո՛րում վիբո՛րում) — մութ
մարդկանց նամակները (16-րդ դարում գըր-
ված նամակներ, վորոնց մեջ կծու կերպով
ծաղրվում ու մտրակվում են սխալաստիկ-
ներն ու վանականները):

E pur si muove! իտ. (ե սյուր սի մուո՛վե) —
«բայց այնուամենայնիվ շարժվում ե» (Գա-
լիլեյի բացականչությունը այն բանից հե-
տո, յերբ ինքիզիցիան տանջելու սպառնա-
լիքով հարկադրեց նրան հրաժարվելու Կո-
պերնիկոսի ուսմունքից յերկրի՝ արևի շուր-
ջը պտտվելու մասին):

Ergo, լատ. (ե՛րգո) — հետևաբար, ուստի:

Ergo bibamus, լատ. (ե՛րգո բիբա՛մուս) — հե-
տևաբար խմենք, ուստի խմենք:

Errare humanum est, լատ. (երրա՛րե հումա՛-

- նում եստ) — սխալվելը մարդկային է, մարդուն հատուկ է սխալվելը:
- Errata**, լատ. (երբա՛տա) — սխալներ, վրիպակներ:
- Esprit fort**, ֆր. (եսպրի՛ֆոր) — «ուժեղ միտք», հզոր միտք, աղատ մտածող մարդ, աղատողի:
- Est modus in rebus**, լատ. (եստ մո՛դուս ին բե՛րուս) — «ի բերի մեջ չափ կա», ամեն բան չափ ունի, ամեն բանի մեջ մի չափ կա:
- Et cetera, etc.**, լատ. (ետ ցե՛տերա) — և այլն և այլն:
- Eureka**, հուս. (Ե՛ւրեկա, Ե՛վրիկա) — «գտա» (Արքիմեդեսին վերադրվող բացականչումը թյուն):
- Evviva!** իտ. (եվվի՛վա) — կեցցե՛ք:
- Ex abrupto**, լատ. (եքս աբրո՛պտո) — հանկարծ, անակնկալ, հանսկատրաստից:
- Ex adverso**, լատ. (եքս ադվե՛րզո) — «ի հակառակն», հակառակ դրույթից հանված ասացուցություն:
- Ex cathedra**, լատ. (եքս կա՛թեդրա) — ամբիոնից, ամբիոնի բարձրությունից, հեղինակավոր կերպով:

- Exceptio confirmat regulam**, լատ. (եքսցե՛պցիո կոնֆի՛րմատ բե՛զուլամ) — բացառությունն հաստատում է որե՛նքը, բացառությունն հաստատում է կանոնը:
- Exclusive**, կրճատ՝ **excl.**, լատ. (եքսկլուզի՛վե) — բացառապես, ի բաց առյալ, բացառյալ:
- Ex consensu**, լատ. (եքս կոնսե՛նզու) — համանություն, համաձայնություն:
- Ex contractu**, լատ. (եքս կոնտրա՛կտու) — պայմանագրի համաձայն, ըստ պայմանագրի:
- Exempla sunt odiosa**, լատ. (եքզե՛մպլա սուեո ոզիո՛զա) — որինակներն ատելի յեն, որինակները խորհելի յեն:
- Ex libris**, լատ. (եքս լի՛բրիս) — «ի գրոց», գրքերից (դրադարանային մեծ մասամբ գեղարվեստական պիտակ, վորի վրա գրվում էր գրքի տիրոջ անուն-ազգանունը):
- Ex nihilo nihil**, լատ. (եքս նի՛հիլո նի՛հիլ) — «վոչնչից միայն վոչինչ կտացվի», վոչընչից՝ վոչինչ (Լուկրեցիոսի աֆորիզմը):
- Ex officio**, լատ. (եքս ոֆֆիցիո) — ի պաշտոնե, ըստ պարտավորության:

Experientia est optima rerum magistra, լատ. (Եղսպերիե'նցիա եստ ո'ստիմա բե'—
բում մադել'ստրա)—վորձն ամենալավ ու-
սուցիչն է ամեն բանում:

Explicite, լատ. (Եղսպլի'ցիտե)—պարզապես,
պարզ կերպով, ձեռնադրեն:

Expressivo, իտ. (Երսպրեսսիվո)—արտահայ-
տիչ կերպով:

Ex professo, լատ. (Եքս պրոֆեսսո)—1. ի-
րադեկությամբ, դործիմացորեն, ներհունո-
րեն, վարպետի նման. 2. գիտավորությամբ,
գիտամբ, խորհրդով. 3. ի սլաշտոնե, ըստ
սլաշտոնի:

Extra ecclesiam nulla salus, լատ. (Ե'քստրա
եկկլե'զիամ նո'ւլլա սա'լուս)—«արտադու յե-
կեղեցո չիք փրկություն», յեկեղեցուց
դուրս փրկություն չկա (կաթոլիկ յեկեղե-
ցու սկզբունքը):

Ex ungue leonem, ex auribus asinum, լատ.
(Եքս ո'ւնգլե լեո'նեմ, Եքս ա'ուրիբուս ա'-
զինում)—«առյուծը ճիւղաննելից» (Ե ճա-
նաչվում), Ե՛ն՝ ահանջներից:

F.

Facio ut des, facio ut facias, լատ. (Ֆա'ցիո
ուտ դես, Ֆա'ցիո ուտ Ֆա'ցիաս)—անում
եմ, վոր տաս. անում եմ, վոր անես:

Façon de parler, ֆր. (Ֆասո'ն դե սլարլե')—
խոսելու կերպ, խոսքի ձև:

Fac simile, լատ. (Ֆակ սի'միլե)—«արա' նմա-
նը», Ֆակսիմիլե, դրության կամ ստորա-
դրության նմանահանում:

Fait accompli, ֆր. (Ֆետ ալոմպլի')—կա-
տարված իրողություն, կատարված փաստ:

Fama volat, լատ. (Ֆա'մա վո'լատ)—Համբա-
վը թռչում է, Համբավը թեկեր ունի, լուրը
թռչում է:

Far niente, իտ. (Ֆար նիե'նտե)—տեսu dolce
far niente.

Faute de mieux, ֆր. (Ֆոտ դե միյո')—առ ի
չգոյե լավագույնին, լավագույնը չունենալու
սլամճառով:

Faux pas, ֆր. (Ֆո պա)—սխալ քայլ, սխալ:

Feci quod potui, faciant meliora potentes,
լատ. (Ֆե'ցի քվո'դ պոտուել', Ֆացիա'նտ
մելիորա պոտե'նտես)—յես արի այն ա-

մենն, ինչ կարող եյի. ավելի լավը թող
անեն նրանք, ովքեր կարող են:

Fecit, լատ. (Ֆե'ցիտ)—«արեց», նկարեց
(նկարներն ու զրաւյուններն վրա գրվում
ե գեղարվեստագետի ազգանունից առաջ):

Felix qui potuit rerum cognoscere causas,
լատ. (Ֆե'լիքս քվի սո'տուիտ րե'րուս
կոնգնո'սցերե կա'ուզաս)—յերանի նրան,
ով թափանցում ե իրերի պատճառների մեջ.
յերջանիկ ե նա, ով ըմբռնում ե իրերի
պատճառները:

Ferriamente, իտ. (Ֆերմամե'նտե)— ուժեղ,
ամուր:

Fermo, իտ. (Ֆե'րմո)—ուժեղ, ամուր:

Feroce, իտ. (Ֆե'րո'չե)—կատաղի, բուռն:

Ferro ignique, լատ. (Ֆե'րրո ի'գնիքվե)—յեր-
կաթով ու կրակով, սրով ու հրով:

Festevole, իտ. (Ֆեստե'վոլե)—ուրախ:

Festina lente, լատ. (Ֆե'ստինեա լե'նտե)—
«չտապիր դանդաղորեն», վաղ-վաղ մի'
անի:

Festivamente, իտ. (Ֆեստիվամե'նտե)—հան-
դիսավոր, տոնական:

Fiat justitia, pereat mundus, լատ. (Ֆի'ատ

յուստի'ցիա, պե'րեատ մո'ւնդուս)—«թող
արդարությունը կատարվի, թեկուզ աշ-
խարհը կործանվի»:

Fiat lux, լատ. (Ֆի'ատ լուքս)—«յեղիցի
լույս», թող լույս լինի:

Fiat voluntas tua, լատ. (Ֆի'ատ վոլո'նտաս
տո'ւա)—թող քո 'կամքը լինի, «յեղիցին
կամք քո»:

Fictio juris, լատ. (Ֆի'կցիո յո'ւրիս)—իրավա-
կան ֆիկցիա:

Fin de siècle, ֆր. (Ֆեն դե սիե'կլ—«դարի
վերջը»)—դարավերջ, դարավերջիկ, ամե-
նանորադույն, նաև՝ դեկադենտական, ան-
կումարին:

Finis, լատ. (Ֆի'նիս)—վերջ:

Finis coronat opus, լատ. (Ֆի'նիս կորո'նատ
ո'պուս)—«վերջն ե պսակում դործը», ամեն
բանի վերջն ե գովելի:

Finita la commedia, իտ. (Ֆինի'տա լա կո-
մե'դիա)—«կատակերդուրյունը վերջացած ե»:

Five o'clock tea, անգլ. (Ֆայվ ո կլոկ տի—
«թեյ ժամի 5-ին»)—Հյուրերի հետճաշյա
ընդունելություն:

Flagrante delicto, լատ. (Ֆլագրամե'նտե դելի'կ-

տո) — հանցագործութեան տեղում, վոճբա-
գործութեան վայրում, հանցանքը գործած
ժամանակ, հանցանքը գործած պահին, հան-
ցանքը գործելիս:

Fob (կրճատւած՝ free on board), անգլ. (ֆոր-
— «Ֆրանկո նաւի վրա») — ծովային առևտրի
մեջ՝ նաւը հասցնելու ծախսով:

Folio recto, լատ. (ֆո'լիո բե'կտո) — առաջին
յերեսի վրա, թերթի առաջին յերեսին:

Folio verso, լատ. (ֆո'լիո վե'րսո) — մյուս յե-
րեսի վրա, թերթի մյուս յերեսին:

Force majeure, ֆր. (ֆորս մաժո'ր) — անդե-
մաղբելի ուժ, անդեմաղբելի գործություն,
անհաղթահարելի պարագա:

Foreign office, անգլ. (ֆո'րին ո'ֆիս) — անդե-
րկական արտաքին գործերի մինիստրու-
թյունը:

Forte, իտ. (ֆո'րտե) — ուժեղ, ուժգին:

Fortes fortuna (adjuvat), լատ. (ֆո'րտես
ֆորտո'նա ա'դյուվատ) — ուժեղներին
բախտն ունում է, բախտը ժպտում է քա-
ջերին, բախտը հզորներին կողմն է լինում:

Fortissimo, իտ. (ֆորտիսսիմո) — շատ ուժեղ,
վորքան կարելի չէ ուժեղ:

Fortiter in re, suaviter in modo, լատ. (ֆո'ր-
տիտեր ին րե, սուա'վիտեր ին մո'դո) —
գործի մեջ ամուր, վարվեցողութեան մեջ
մեղմ. գործի մեջ հաստատակամ, ձեւերի
մեջ վայելուչ:

Franco, իտ. (ֆրա'նկո — «ազատ») — առաքողի
կողմից վճարված, ծախքը վճարած:

Frau, գերմ. (ֆրա'ու) — տիկին, ամուսնացած
կին:

Fr äulein, գերմ. (ֆրոյլա'յն) — որիորդ, չա-
մուսնացած աղջիկ:

Fuocosio, իտ. (ֆուոկո'զո) — կրակոտ:

Furioso, իտ. (ֆուրիո'զո) — բուռն, կրքոտ,
կատաղի, մոլեղին:

Գ.

Gaudeamus, լատ. (գաուդեա'մուս) — «ուրա-
խանանք» (դերմանական հայտնի ուսանո-
ղական լատիներեն յերդի առաջին բառը):

Gehe deinen Gang, գերմ. (գե'հե դա'յնեն
գանդ) — ճանապարհդ դնա, գործիդ դնա,
բանիդ նայիր:

Gentile, gentilmente, իտ. (ջենտիլե, ջենտիլե-
մենտե) — նաղելիորեն, քնքշութեամբ:

Gloria mundi, լատ. (գլո'րիա մո'ւնդլի)—աշխարհի փառք, յերկրայւոր փառք, անցաւոր փառք:

Gloria victis, լատ. (գլո'րիա վի'կտիս)—փառք հաղթվածներին, փառք պարտվածներին:

Goddam, անգլ. (գոդդեմ)—«աստված անիծի ինձ» (բացականչություն, համապատասխանում է հայերեն «գրողը տանի»-ին):

Graecum est, non legitur, լատ. (գրե'կուս էստ, նոն լեգիտուր)—հունարեն է, չի կարդացվում. շատ դժվար բան է, պետք է թերթը շուտ տալ:

Gratis, լատ. (գրա'տիս)—ձերիարար, անվճար:
Grazioso, իտ. (գրազիո'զո)—քնքուշ, հաճելի, մեղմ:

Gusto, իտ. (գուստո)—ճաշակով:

Gutta cavat lapidem, լատ. (գո'ւստա կա'վատ լա'պլդեմ)—կաթիլը քար է ծակում:

Gut leben, lang leben, գերմ. (գուտ լե'բեն, լանգ լե'բեն)—լավ ասրե՛լ, յերկար ասրե՛լ. լավ վոր ասրես, յերկար կասրես:

H.

Habeas corpus, լատ. (հա'բեաս կո'րպուս), (habeas corpus act հա'բեաս կո'րպուսակտ)—«ունեցիր քո մարմինը» կամ «անձը» և այլն, անձնակալություն, անձի անձեռնմխելիության որենքն Անգլիայում (1679 թ.):

Habent sua fata libelli, լատ. (հա'բենտ սո'ւա ֆա'տա լիբել'լի)—գրքերն իրենց ճակատագիրն ունեն:

Habitus, լատ. (հա'բիտուս)—մարդու արտաքին տեսքը (բժշկական տերմին). նաև կենդանու, բույսի արտաքին տեսքը:

Habitus non fecit monachum, լատ. (հա'բիտուս նոն ֆե'ցիտ մոնա'խում)—զգեստը չէ, վոր վանական է դարձնում. մարդ դարձնողը չորը չէ:

Hands off, անգլ. (հենդս ոֆֆ)—ձեռքերը հեռու, ձեռք չտալ:

Hannibal ad (կա'մ ante) **portas**, լատ. (հա'ննիբալ ադ (ա'նտե) պո'րտաս)—«Հաննիբալը դռները մոտ է», Հաննիբալը մեր դռան առջևն է, թշնամին կամ վտանգը մոտ է:

Haute finance, ֆր. (ոտ ֆինանս) — բանկային բարձր շրջանները, բարձր ֆինանսական աշխարհը:

Hic, լատ. (հիկ) — այստեղ:

Hic et nunc, լատ. (հիկ ետ նունկ) — «այստեղ և այժմ», իսկույն, անհապաղ:

Hic jacet, լատ. (հիկ յա'ցետ) — «այստեղ հանդիս»:

Hic Rhodus, hic salta, լատ. (հիկ Հոդոս, հիկ սա'լտա) — այստեղ և Հոդոսը, այստեղ պարիս. այստեղ Հոդոսն է, այստեղ էլ պարի'ր:

High life, անգլ. (հայ լայֆ) — բարձրաշխարհիկ հասարակություն, բարձր դաս, պերճ էլյանք, արխտոկրատիա (Սնդկիայում):

Hoc anno, լատ. (հոկ ա'ննո) — այս տարի, այս տարվա մեջ:

Hoc loco, լատ. (հոկ լո'կո) — այստեղ, այս վայրում:

Hoc tempore, լատ. (հոկ տե'մպորե) — այժմ, այս միջոցին:

Hoch, գերմ. (հոխ) — բացականչություն, համապատասխանում է «հուռա'»-ին:

Home rule, անգլ. (հոմ րուլ) — «ինքնավարություն»:

Homo homini lupus, լատ. (հո'մո հո'մինի լո'ւպուս) — «մարդը մարդուն՝ դայլ» (Հորբսի արտահայտությունը):

Homo locum ornat, non ornat hominem locus, լատ. (հո'մո լո'կուս ո'րնատ, նոն ո'րնատ հո'մինեմ լո'կուս) — մարդն է զարդարում տեղը և վոչ թե տեղը՝ մարդուն:

Homo novus, լատ. (հո'մո նո'վուս — «նոր մարդ») — նորեկ, բախտաբեր մարդ:

Homo sapiens, լատ. (հո'մո սա'պիենս) — «բանական մարդ», մտածող մարդ:

Homo sum et nil humani a me alienum puto, լատ. (հո'մո սում ետ նիլ հումա'նի ա մե ալիե'նում պո'ւտո) — մարդ եմ, և վոչ մի մարդկային բան ոտար չեմ հիշ. մարդ եմ, և վոչ մի մարդկային բան խորթ չեմ համարում ինձ համար:

Homo trium literarum, լատ. (հո'մո տրի'ում լիտերա'րում) — յերեք տառանի մարդ, ալ-լաբանորեն՝ գող (fur).

Homni soit, qui mal y pense, ֆր. (ոննի' սուա' քի մալ' ի պանս) — «թող ամոթ լինի

ներան, ով այդ մասին վատ բան կմտածի», վատ մտածողը թող մոռնապարտ լինի (անդլիական ծնկակապի շքանշանի նշանաբանը) :

Honores mutant mores, լատ. (Հոնորբես մո'ւտանտ մո'րես) — «սպառնալիքները փոխում են բարքերը», բարձր դիրքը կամ պաշտոնը փոխում է մարդու վարվեցողությունը :

Honoris causa, լատ. (Հոնորիս կա'ուզա) — «սպառվի համար», ծառայություններին համար (որինակ՝ զիտական աստիճան **honoris causa**, վոր տրվում է զիտական և այլ վաստակներին համար) :

Horribile dictu, լատ. (Հորրիբիլե դի'կտու) — սարսափելի յե ասելը, դարհուրելի յե ասելը :

I.

Ibidem, կրճատ՝ **ib.** լատ. (ի'բիդեմ) — անդ, նույն տեղում :

Ide'e fixe, ֆր. (իդե' ֆիքս) — սեեռամիտք, սեեռուն դադափար :

Idem, կրճատ՝ **id.** լատ. (ի'դեմ) — նույն բանը :

Idem per idem, լատ. (ի'դեմ պեր ի'դեմ) — «նույնը նույնով» (միևնույն միտքը միևնույն բառերով արտահայտված) :

Id est, լատ. (իդ եստ) — այն է, այսինքն :

Ignorantia non est argumentum, լատ. (իգնորա'նցիա նոն եստ արգումեն'տում) — անգիտությունը պատճառաբանություն չէ, չիմանալը պատճառաբանություն չէ :

Imitando, իտ. (իմիտա'նդո) — նմանվելով, նմանողությամբ :

Impeto, impetuoso, իտ. (իմպե'տո, իմպետու'զո) — արագ, կրակոտ, բուռն, փոթորկոտ :

Implicite, լատ. (իմպլի'ցիտե) — ներառյալ, մեջն առնելով :

Imprimatur, լատ. (իմպրիմա'տուր) — թո'ղ տպագրվի (դիրքը տպագրելու թույլտվություն) :

In actu, լատ. (ին ա'կտու) — դործով :

In abstracto, լատ. (ին աբստրա'կտու) — վերացականորեն, վերացաբար, աբստրակտ կերպով :

In aeternum, լատ. (ին ետե'րնում) — հավիտյան, ընդ միշտ, մշտնջենապես :

In brevi, լատ. (ին բրե՛վի) — կարճատև, հա-
կերճ:

Inclusive, կրճատ՝ **incl.** լատ. (ինկլուզի՛վե) —
ներառյալ:

Incognito, լատ. (ինկո՛գնիտո) — անանուն (ա-
նունն ու աստիճանը թաքցրած):

In concreto, լատ. (ին կոնկրե՛տո) — իրական-
նպես, կոնկրետ կերպով, թանձրացյալ
կերպով:

In corpore, լատ. (ին կո՛րպորե) — ամբողջ
կազմով:

Inde irae, լատ. (ինդե՛ ի՛րե) — ալետեղից՝
ցասումից, ալետեղից՝ բարկությունը:

In deposito, լատ. (ին դեպո՛զիտո) — ի պահ,
իբրև ափանդ:

Index librorum prohibitorum, լատ. (ինդեքս՝
լիբրո՛րում պրոհիբիտո՛րում) — արգելված
գրքերի ցանկ:

Index rerum, լատ. (ինդեքս՝ բե՛րում) — նյութ-
թերի ցանկ, նյութացանկ:

In dubio, լատ. (ին դու՛բիո) — կասկածի մեջ,
տարակույսի մեջ:

In extenso, լատ. (ին էքստե՛նզո) — ամբողջու-

թյամբ, ամբողջովին, լրիվ, բառացի (ցե-
տատի մասին):

In extremis, լատ. (ին էքստրե՛միս) — վերջին
վայրկյանին, վերջին մոմենտին, մահվան
րոպեին:

In flagrante delicto, լատ. (ին ֆլագրա՛նտե
դելի՛կտո) — հանցանքը գործած ժամանակ,
հանցագործության ժամին:

In folio, լատ. (ին ֆո՛լիո) — յերկծալ, մեծա-
դեր (գերբ), թերթի 1/2 մեծության դերբ,
ֆոլիանտ:

In hoc signo vinces, լատ. (ին հոկ սի՛գնո
վի՛նցես) — այս նշանով հաղթես:

In infinitum, լատ. (ին ինֆինի՛տում) — ան-
վերջ, անսահման, անդադար:

In loco, լատ. (ին լո՛կո) — տեղում, պատշաճ
վայրում, տեղին:

In medias res, լատ. (ին մե՛դիաս բես — «գոր-
ծի մեջ») — գործի բուն ելույթյան մեջ:

In natura, լատ. (ին նա՛տուրա) — 1. իրակա-
նության մեջ, իրականում, բնականում.

2. բնեղենով, բնեղեն կերպարանքով:

In naturalibus, լատ. (ին նատուրա՛լիբուս) —

բնական կերպարանքով, բնական տեսքով,
մերկ, մերկանդամ, մորե մերկ:

In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus caritas, լատ. (ին նեցեսսա՛րիւս ո՛ւնիտաս, ին դո՛ւբիւս լիբե՛րտաս, ին ո՛ւմ-նիբուս կա՛րիտաս) — անհրաժեշտ բաների մեջ՝ միութիւն, կասկածելիներում՝ ազատութիւն, ամեն բանի մեջ՝ սիրալիրութիւն (հանդուրժողութիւն):

In octavo, լատ. (ին ոկտա՛վո) — ութածալ (գիրք), թերթի $\frac{1}{8}$ մեծութիւն (գիրք):

In omnibus aliquid, in toto nihil, լատ. (ին ոմնիբուս ա՛լիքվիդ, ին տո՛տո նի՛լնիլ) — ամեն բանից մէ քիչ, ամբողջութեամբ՝ վո՛չինչ (իմանալ կամ նշարողանալ), ամենից՝ քիչ-քիչ, արդիւնքը՝ վոչինչ:

In pace, լատ. (ին պա՛ցե) — խաղաղութեամբ, խաղաղութեան մեջ, անդորրութեան մեջ:

In partibus infidelium, լատ. (ին պա՛րտիբուս ինֆիդելիբուս) — «ի կողմանս անհաւատից» (քրիստոնեական եւ անթեմ յեպիսկոպոսներէ համար):

In petto, իտ. (ին պե՛տտո — «կրծքում») — մտքում, ինքնիւրեմ, զաղտնի:

In pieno, լատ. (ին պլե՛նո) — լրիվ կազմով, լիակազմ, ամբողջ կազմով:

In propria persona, լատ. (ին պրո՛պրիա պեր-սո՛նա) — անձամբ:

In quarto, լատ. (ին քվա՛րտո) — քառածալ (գիրք), թերթի $\frac{1}{4}$ մեծութեան (գիրք):

In rerum natura, լատ. (ին րե՛րում նատու-րա) — իրերի բնութեան մեջ:

In secula seculorum, լատ. (ին սե՛կուլա սե-կուլո՛րոմ) — «հալիտանոս հալիտենից»:

In's Grüne, գերմ. (ինս գրյո՛ւնե — «կանաչի մեջ») — դեպի բնութեան դերկը, կանաչ բնութեան մեջ:

In spe, լատ. (ին սպե) — «հուսով», սպասած, հուսացած, ասպնայի հուսով:

In statu nascendi, լատ. (ին ստա՛տու նաս-ցեն՛դել — «առաջացման վիճակում») — առաջնադարձ — «առաջացման մեջ» — «առաջացման պահին. քիմիայի մեջ՝ «առաջացման մոմենտին, զատման պահին»:

In statu quo, լատ. (ին ստա՛տու քվո) — տես status quo.

In tempore opportuno, լատ. (ին տե՛մպորե ոպպորտո՛ւնո) — պատեհ ժամանակին:

Inter alia, Լատ. (ի'նտեր ա'լիա)—ի միջի այլ-
լոց:

Inter arma silent leges, Լատ. (ի'նտեր ա'րմա
սի'լենտ լե'գես)—«յերբ խոսում ե զենքը,
լուծւմ ե որենքը». զենքի հանդեպ որենքնե-
րը լուծւմ են:

Inter arma silent musae, Լատ. (ի'նտեր ա'ր-
մա սի'լենտ մո'ւզե)—«յերբ խոսում ե զեն-
քը, լուծւմ են մուսաները (պատերազմի ժա-
մանակ կանգ են առնում գիտությունն ու
գեղարվեստը):

Inter nos, Լատ. (ի'նտեր նոս)—(խոսքը) մեր
մեջ, (խոսքը) մեջերնիս:

In usu, Լատ. (ին ո'ւշու)—գործածության մեջ:

In vino veritas, Լատ. (ին վի'նո վե'րիտաս)—
ճշմարտությունը գինու մեջ (մարդը խմած
ժամանակ կասի ճշմարտությունը):

Ipsa facto, Լատ. (ի'պսո ֆա'կտո)—հենց փաս-
տի իրեն չնորհիվ, հենց փաստի զորու-
թյամբ, բուն իրողության չնորհիվ:

Ipsa jure, Լատ. (ի'պսո յո'ւրե)—որենքի ու-
ժով, իրավունքի ուժով, հենց նույն իսկ
որենքով:

Is fecit, cui prodest, Լատ. (իս ֆե'ցիտ կո'ւ-ի

սլոռոքեստ)—արել ե նա, ում համար այդ
չահավետ ե. ողտվողն ե անողը. ում հա-
մար ոգտավետ ե, նա ել արել ե:

Italia irredenta, Լատ. (իտա'լիա իրրեդե'ն-
տա)—չազատագրված Իտալիա (ոտարե-
կրյա իշխանության տակ մնացած Իտալիա):

Item, Լատ. (ի'տեմ)—նաև, այլև, նմանա-
պես և:

Ite, missa est, Լատ. (ի'տե, մի'սսա եստ)—
գնացե՛ք, (պատարադը) վերջացավ:

J.

Jeu de paume, ֆր. (ժյո' դե պոմ)—Փրան-
սական զնդակխաղ (այդ խաղի համար ա-
ռաջ հատուկ սրահներ եղին շինում: 1789
թվին Փրանսական Գլխավոր շտապներին ան-
դամներին մի մասը ժողով անելով զնդակա-
խաղի սրահում՝ յերգվեց չցրվել, մինչև
նոր սահմանադրության մշակումը):

Jour fixe, ֆր. (ժուր ֆիքս)—վորոշված ու,
ընդունելության հաստատուն ուր, սեկոոր:

Jurare in verba magistri, Լատ. (յուրա'րե
ին վե'րբա մագի'ստրի)—ուսուցչի խոսքե-
րով յերգվել, հեղինակության դիմել:

Jus gentium, լատ. (յուս գե'նցիում—«ժողովուրդների իրավունք») — միջազգային իրավունք, միջազգային որենք:

Jus primae noctis, լատ. (յուս պրիմե նո'կտիս) — առաջին գիշերվա իրավունք:

Jus privatum, լատ. (յուս պրիվատում) — մասնավոր իրավունք:

Jus publicum, լատ. (յուս պու'բլիկում) — հանրային որենք, հանրային իրավունք:

Juste milieu, ֆր. (ժյուստ միլյո — «ուղիղ միջինը») — միջին ճանապարհ, «վոսկի միջինը», չափավորութուն, չափ (քաղաքական հայացքների մեջ):

J'y suis, j'y reste, ֆր. (ժ'ի սյուի', ժ'ի բեստ) — «յես այստեղ եմ, այստեղ ել բնատ» — (Ֆրազ, վոր վերադրվում է Մակ-Լմանին):

K.

Kulturkampf, գերմ. (կուլտո'ւրքամպֆ) — «պայքար կուլտուրայի համար», պրուսական պետության 1870-ական թվականներին բռնկված պայքարը կաթոլիկ յեկեղեցու վրանդուլթյունների դեմ:

L.

Labor improbus omnia vincit, լատ. (լա'բոր լի'մպրոբուս ո'մնիա վի'նցիտ) — համառ աշխատանքն հաղթում է ամեն բանի:

Laissez faire, laissez passer, ֆր. (լեսսե'ֆեր, լեսսե' պասսե') — «թողեք անեն, թողեք անցնեն», ազատ թողեք (18-րդ դարի բուրժուական տնտեսագետների բանաձևը, վորոնք պահանջում էյին, վոր պետութունը չմիջամտի տնտեսական հարաբերություններին):

Lamentable, իտ. (լամանտա'բլե) — վողբարգին, լալաղին:

L'appetit vient en mangeant, ֆր. (լ'ապետիետի' վյենտ ա'ն մանժա'ն) — «ախորժակը դալիս է ուտելու ժամանակ», մարդու ախորժակն առամի տակին է, ուտելն ախորժակ է բերում (ցանկությունների կատարումը նոր ցանկություններ է առաջացնում):

La propriété, c'est le vol, ֆր. (լա պրոպրիետե', սե' լե վո'լ) — «սեփականությունը գողութուն է» (Պրուդոնի առաջադրած

սկզբունքը, վոր նրանից առաջ արտահայտե-
տեւ եւ Բրիտանիոյ:

Lapsus, լատ. (լատիներէ) — սխալ, սխալատեմ,
վրիպակ:

Lapsus calami, լատ. (լատիներէ կալամի) —
զրէն սխալ, վրիպակ, զրէսվրիպակ, զրէս-
սխալ:

Lapsus linguae, լատ. (լատիներէ լինգվա) —
լեզվի սխալ, խոսքի սխալ, լեզվասխալ,
սխալատեմքուն:

Lapsus memoriae, լատ. (լատիներէ մեմորի-
րի) — հիշողութեան սխալ, հիշատեմ:

Larghissimo, իտ. (լարգիսսիմո) — խիստ դան-
դաղ ու հանգիստօր:

Largo, իտ. (լարգո) — դանդաղ:

Last, but not least, անգլ. (լաստ, բըտ նոտ
լէստ) — վերջին, բայց վոչ վերջնադուրս.
վերջին, բայց վոչ վատթարագուրս:

Leben und leben lassen, գերմ. (լեբեն ունդ
լեբեն լասսեն) — ապրել եւ թողնել, վոր
ապրեն. ապրի՛ր եւ թույլ տուր, վոր ու-
րիշներն եւ ապրեն:

Lector benevole! լատ. (լեկտոր բենեվոլե) —

բարյացակամ ընթերցող, բարեմիտ ընթեր-
ցող:

Legato, իտ. (լեգատո) — կապակցված, առանց
ընդհատման (հնչյուններէ):

Legion d'honneur, ֆր. (լեգիոն դ'ոննյոն) —
պատվո լեգիոն (Ֆրանսական չքանչան):

Le mieux est l'ennemi du bien, ֆր. (լե մյոն
ե լ'եննեմի դյու բյեն) — «Լավագուցնը լավի
թշնամին ե»:

Les beaux esprits se rencontrent, ֆր. (լե
բոզ եսպրի սե ոանկոնտր) — «Հանճարա-
միտներն հանդիպում են միմյանց», խելոք
մարդիկ միեւնույն մտքերին են դալիս:

Le mort saisit le vif, ֆր. (լե մոր սեզի վե
վիֆ) — «Մեռածը բռնում ե կենդանի մնա-
ցածին», մեռելները կողոտմ են կենդանի-
ներէ (անցյալը ծանրանում ե ներկայի
վրա):

Le roi est mort, vive le roi, ֆր. (լե րուալ
ե մոր, վիվ լե րուալ) — «Թագաւորը մե-
ռավ, կեցցե թագաւորը» (միապետական-
ներէ այն սկզբունքը, թե միապետական իշ-
խանութիւնն հարատեւ ե՝ չնայած անհատ-
ներէ մահվան):

Le roi re'gne, mais ne gouverne pas, Փր. (լե բուա՛ր քեն՛, մե նե գուվե՛րն պա) — «Թագավորը Թագավորում է, բայց չի կառավարում» (սահմանադրական միապետության սկզբունքը, վոր ձևակերպել է Թիեբը) :

Les extrêmes se touchent, Փր. (լեզ եքստրեմ սե տուշ) — (Հակադիր) ծայրերն իրար շոշափում են, ծայրաթևերը կպնում են իրար, ծայրահեղությունները մոտենում են իրար :

Le style, c'est l'homme, Փր. (լե ստիլ՛, ս'ե լ'ոմ) — «Վոճը ինքը մարդն է» (Բյուֆֆոնի աֆորիզմը) :

L'e'tat, c'est moi, Փր. (լ'ետա՛ ս'ե մուա՛) — «Կետությունը — յես եմ» (Փրազ, վոր վերադրվում է Լուդովիկոս XIV-ին և արտահայտում է արքունիկայի եյությունը) :

Le ton fait la musique, Փր. (լե տոն ֆե լա մյուզիկ) — «Երաժշտությունը կախած է տոնից», յերաժշտություն դարձնողը տոնն է (արտասանվող խոսքերի նշանակությունը կախված է այն տոնից, վորով նրանք արտասանվում են) :

Lettre de cachet, Փր. (լետր դե կաշե՛) — զադանի հրամանագիր, կնքված ազդագիր (Փրանսական Թագավորի կնքով կնքված, վորով մարդկանց բերդն էյին դնում) :

Lex, լատ. (լեքս) — որենք :

Lex non scripta, լատ. (լեքս նոն սկրիպտա) — չգրված որենք, անգիր որենք :

Lex scripta, լատ. (լեքս սկրիպտա) — գրված որենք, գրված որենք :

Liberte', e'galite' et fraternite', Փր. (լիբերտե՛, եգալիտե՛ ետ ֆրատերնիտե՛) — ազատություն, հավասարություն և յեղբայրություն (Փրանսական հանրապետության նշանաբանը առաջին հեղափոխությունից ըսկած) :

Liberum veto, լատ. (լիբերում վետո) — «ազատ վետո» («վետո» նշանակում է «արգելում եմ» . լեհական սեյմերի անգամների իրավունքը՝ միանձնյա բողոքով առ վոչինչ դարձնելու սեյմի վորոշումները) :

Licentia poetica, լատ. (լիցեպետիկա պոետիկա) — բանաստեղծական ազատություն, բանաստեղծական խոստորում :

Licet, լատ. (լիցետ) — թույլատրվում է :

Littera scripta manet, լատ. (լի'տտերա սկրի'պտա մա'նետ)—գրված տառը մնում է, գրվածը մնում է (գրվածն ավելի յե պարտավորեցնում, քան բանավոր խոսքը):

Loci communes, լատ. (լո'ցի կոմմո'նես)—ընդհանուր տեղիներ, ընդհանուր դարձվածքներ:

Loco citato, l. c., լատ. (լո'կո ցիտա'տո)—հիշատակված տեղում (գրքի, վավերագրի):

Loco sigilli, լատ. (լո'կո սիգի'լի)—կնիքի տեղ, կնիքի փոխարեն:

Locum tenens, լատ. (լո'կում տե'նենս)—տեղակալ, փոխանորդ:

Locus communis, լատ. (լո'կուս կոմմո'նիս)—ընդհանուր տեղի, ընդհանուր դարձվածք:

Locus sigilli, լատ. (լո'կուս սիգի'լի)—կնիքի տեղը, կնքատեղ:

Locus standi, լատ. (լո'կուս ստա'նդի)—կանգնելու վայր, կայավայր:

L'union fait la force, ֆր. (լ'յունիոն ֆե լա ֆորս)—միությունը ուժ է. միությունն է, վոր ուժն է կազմում:

Lupus in fabula, լատ. (լո'ւպուս ին ֆա'բու-

լա)—զալլն առավում (յերբ մեկի մասին խոսում են, հանկարծ վրա յե դալիս), «անունը տուր, սուփրեն զցի» կամ «չան անունը տուր, փետը վեր կալ»:

Lupus non curat numerum (ovium), լատ. (լո'ւպուս նոն կո'ւրատ նո'ւմերում ո'վիում)—զալլի հոգը չէ, թե (վոչխարներն) համարած են. զալլը լափում է նաև համարած վոչխարներին. համարած դառը զալլը չի^ո ուտի:

Lynch law, անգլ. (լինչ լոու)—լինչի դատաւտան, լինչի որենք:

M.

Macht geht vor Recht, գերմ. (մախտ դեհտ ֆոր ռեխտ)—«ուժն ընթանում է իրավունքի առջևից», իրավունքն ընթանում է ուժի հետևից:

Madame, ֆր. (մադա'մ)—տիկին, տիրուհի, ամուսնացած կին:

Made in Germany, անգլ. (մեյդ ին Ջե'րմեյնի)—«պատրաստված է Գերմանիայում» (պարտադրաբար սկտք է գրված լինել այն

նայրանքների վրա, վորոնք արտաճանվում
էին Գերմանիայից: Այդ մակազրության
լայն տարածումը նախ քան համաշխարհա-
յին սլատերազմը՝ Գերմանիայի հաջորդու-
թյունները ցուցանիւն եւ շուկաների համար
Անգլիայի ու ՀԱՄՆ-ի դեմ մղվող պայքա-
րում):

Mademoiselle, ֆր. (մադմուսդէ՛լ')—որիորդ,
չամուսնացած աղջիկ:

Maestoso, իտ. (մաեստո՛զո)—վեհ, հանդիսա-
վոր:

Magister dixit, լատ. (մադի՛ստեր դի՛քսիտ)—
«այդպէս է ասել ուսուցիչը» («վարդապետի
ասաց»): Կուրորեն հավատացող աշակերտ-
ների անառարկելի փաստարկում):

Magna charta libertatum, լատ. (մա՛գնա
խա՛րտա լիբերտա՛տում)—ազատություննե-
րի մեծ խարտիա (Անգլիայի թագավոր Հով-
հան Անհողի հրովարտակը 1215 թվին, վո-
րով սկիզբն է դրվում միապետական իշ-
խանության սահմանափակմանը):

Mala fide, լատ. (մա՛լա ֆի՛դէ)—նենգու-
թյամբ, անհավատարմությամբ, անբարե-

խղճությամբ, խարդախությամբ, անհավա-
տարմար, խարդախորեն:

Mala fides, լատ. (մա՛լա ֆի՛դէս)—անբարե-
խղճութուն, նենգութուն, անհավատար-
մութուն, խարդախություն:

Malgre' lui, ֆր. (մալգրե՛լ լյուի՛)—հակառակ
նրա կամքի, նրա կամքին հակառակ:

Manu brevi, լատ. (մա՛նու բրե՛վի)—անհա-
սաղ, առանց ալիւալլության. տես **brevi
manu**.

Manu propria, լատ. (մա՛նու պրո՛պրիա)—
սեփական ձեռքով:

Manus manum lavat, լատ. (մա՛նու մա՛նում
լա՛վատ)—ձեռքը ձեռք է լվանում:

Margaritas ante porcos, լատ. (մարգարի՛տաս
ա՛նտէ պո՛րկոս)—մարդարկանները խոզերի
առաջ:

Mauvais genre, ֆր. (մովե՛ ժանր)—«վատ
ժանր», վատ ճաշակ:

Mauvais ton, ֆր. (մովե՛ տոն)—վատ տոն,
անբարեկրթություն, անբարեձեռություն:

Maximum, լատ. (մա՛քսիմում)—մաքսիմում,
առավելագոյն, առ առավել:

Maximus in minimis, լատ. (մա՛քսիմուս ին

մի'նիմիս) — մեծ՝ փոքր զործերի մեջ, փոքր զործերում մեծ:

Mea culpa, լատ. (մե'ա կո'ւլպա) — իմ մե'ղքը, մեղա', իմ մեղքով:

Medica mente, non medicamentis, լատ. (մե' — դիկա մե'նտե, նոն մեդիկամենտիս) — խելքով բժշկի'ր, վո'չ թե դեղերով:

Medice, cura te ipsum! լատ. (մե'դիցե, կո'ւ — բա տե ի'սպսում) — «բժիշկ, բժշկյա զանձն քո» Բժիշկ, առաջ քե'դ բժշկիր:

Mehr Licht, գերմ. (մեհր լիխտ) — ավելի շատ լույս, ավելի լույս (Գյոթեյի վերջին խոսքերը):

Membra disiecta, լատ. (մե'մբրա դիսյե'կ — տա) — անջատ անդամներ, ցրված անդամներ, ցաքուցրիվ մասեր:

Memento mori, լատ. (մեմենտո մո'րի) — հիշիր մահը, մահը միտդ բեր:

Mene, tekell, pharsin, արամ. (մենե, թեկել, փարսին) — «մանե, թեկեղ, փարես» — չավիված, կռված, բաժանված:

Mens sana in corpore sano, լատ. (մենս սա' — նա ին կո'րպորե սա'նո) — «առողջ հոգին առողջ մարմնի մեջ»:

Merci, ֆր. (մերսի') — շնորհակալ եմ, շնորհակալությո՛ւն:

Minimum, լատ. (մի'նիմում) — մինիմում, նվազագույն, առնվազն:

Mirabile dictu, լատ. (միրա'բլիե դի'կտու) — զարմանալի յե ասելը, ասելն անգամ տարորինակ է:

Mise en scène, ֆր. (միզ ան սսեն) — տեսարանադրություն, բեմադրում, ներկայացում:

Miscellanea, լատ. (միսցեկլա'նեա) — ալլեալը, զանազան հոդվածների և այլն ժողովածու:

Moderato, իտ. (մոդերա'տո) — չափավոր, չափավոր շարժումով:

Modus vivendi, լատ. (մո'դուս վիվենդի) — «իրար կողքի ապրելու յեղանակ», իրար հետ ապրվելու յեղանակ, համաձայնություն, կոմպրոմիս:

Monsieur, ֆր. (մոսյո') — պարոն, տեր:

Morituri te salutant, լատ. (մորիտո'րի տե սալո'ւտանտ) — «մեռնելու դատապարտվածները վողջուհում են քեզ» (հռոմեյական զլադիատորների բացականչությունը, յերբ նրանք մարտից առաջ անցնում էին կայ-

սեր սթյակի առաջից): Հմտ. Ave, Caesar...:

Motto, իտ. (մո'տոտ) — նշանաբան, բնաբան, մոտոտ:

Motu proprio, լատ. (մո'տու ազդեցութիւն) — սեփական դերուժով, ինքնաբերաբար, ինքնակամ:

Multum, non multa, լատ. (մո'լտում, նոն մո'լտա) — տես non multa, sed multum.

Mundus vult decipi, ergo decipiat, լատ. (մո'նդուս վոլտ դե'ցիպի, ե'րգո դեցիպիատուր) — աշխարհն ուզում է խաբարված լինել, ուրեմն թող խաբարվի:

Mutatis mutandis, լատ. (մուտա'տիս մուտա'նդիս) — «փոխվելիք փոխելով», համապատասխան փոփոխութիւններով, անհրաժեշտ փոփոխութիւններով, համապատասխան փոփոխութիւնները մտցնելով, վերջ փոփոխութիւններով:

Mutato nomine de te fabula narratur, լատ. (մուտա'տո նո'մինե դե տե ֆաբուլա նարրատուր) — անունը փոխած՝ ըս մասին և պատմութիւնը, ուրիշ անվան տակ՝ խոսքը ըս մասին է:

N.

Natura non facit saltus, լատ. (նատու'րա նոն ֆա'ցիտ սա'լտուս) — բնութիւնը թռիչքներ չի անում (մետաֆիզիկներէ տեսակետը):

Nature morte, ֆր. (նատյո'ւր մորտ) — «մեռած բնութիւն», անկենդան բնութիւն, սպանված կենդանիներ ու բույսեր (նկարչութեան մեջ):

Necessitas non habet legem, լատ. (նեցե'ս սիտաս նոն հաբետ լե'գեմ) — անհրաժեշտութիւնն որեւէ չի ճանաչում, կարիքն որեւէ չունի, «հարկ զորեւս լուծանէ»:

Nec plus ultra, լատ. (նեկ սլյուս ո'ւլտրա) — «վոչ դրանից դէնը», անհասանելի, անգերազանցելի, գերազանց, գաղափարակետ:

Ne sutor supra (կամ ultra) crepidam, լատ. (նե սո'ւտոր սո'ւպրա կրե'պիդամ) — «կոշկակա՛ր, կոշկից վեր մի՛ բարձրանա՛». փինաչի յես՝ փինաչութիւնդ արա՛. չհասկացածդ բանի մասին դատողութիւն մի՛ տա:

Nemo, լատ. (նե'մո) — վոչ վոք:

Nemo ante mortem beatus, լատ. (նե'մո ա'նտե մո'րտեմ բեա'տուս) — վոչ վոք մա-

Հից առաջ յերջանիկ չե, վոչ վոքի չի կա-
րելի յերջանիկ համարել նախ քան մահը:
Nervus rerum, լատ. (նե'րվուս բե'րում) —
երեբի նյարդը:

Nihil habeo, nihil curo, լատ. (նի'հիլ հա'բեո,
նի'հիլ կո'ւրո) — վոչինչ չունեմ, վոչնչի
մասին հոգ չեմ անում:

Nihil probat, qui nimium probat, լատ. (նի'-
հիլ պրո'բատ, քվի նի'միում պրո'բատ) —
վոչինչ չի ապացուցում նա, ով չափից ա-
վելի յե ապացուցում:

Nil admirari, լատ. (նիլ ադմիրա'րի) — վոչ մի
բանի վրա չպետք ե զարմանալ:

Nil medium est, լատ. (նիլ մե'դիում եստ) —
միջինը չկա, միջին ճանապարհ չկա:

Nil novi sub sole, լատ. (նիլ նո'վի սուբ սո'-
լե) — արեւի տակ վոչ մի նոր բան չկա:

Nil posse creari de nihilo, լատ. (նիլ պո'սսե
կրեա'րի դե նի'հիլո) — վոչնչից վոչինչ չի
ստեղծվի, հնարավոր չե վոչնչից բան ստեղ-
ծել:

Noblesse oblige, ֆր. (նոբլե'ս ոբլի'ժ) —
ազնվատոհմությունը պարտավորեցնում ե,

դերքը պարտավորություն ե դնում մարդու
վրա:

Nolens volens, լատ. (նո'լենս վո'լենս) — ու-
զեո՝ չուզես, կամա-ակամա:

Noli me tangere, լատ. (նո'լի մե տա'նգե-
րե) — ինձ ձեռք մի' տա, մի' դիպչի ինձ:

Nomina sunt odiosa, լատ. (նո'մինա սունտ
ոդիո'զա) — «անուններն ատելի յեն», ա-
նունները չտանք:

Non bis in idem, լատ. (նոն բիս ին ի'դեմ) —
միևնույն բանի համար չի կարելի յերկու
անգամ, միևնույն բանի համար չի կարելի
յերկու անգամ (դատել) պատժել:

Non multa, sed multum, լատ. (նոն մո'լտա,
սեդ մո'լտում) — «վոչ շատ (խոսքեր), այլ
կարեւոր բան» (որինակ՝ քիչ խոսքերով շատ
բան ասել). բանը քանակը չե, այլ վո-
րակն ե:

Non olet pecunia, լատ. (նոն ո'լետ պեկո'ւ-
նիա) — «փողը հոտ չի արձակում», դրամը
հոտ չունի:

Non plus ultra, լատ. (նոն պլյուս ո'լտրա)
սեւս nec plus ultra.

Non possumus, լատ. (նոն սո'սսումոս) —

«չենք կարող» (վճռական մերժման բանաձև) :

Non - sens, մոք լատ. (նո'ն-սենս) — անհեթեթություն, անիմաստ բան, նոնսենս :

Nosce te ipsum, լատ. (նո'սցես տես ի'պսում) — «ծաննի'ր դեկ», ճանաչի'ր քեզ իսկ (Սովորատեսի փիլիսոփայական սկզբունքը — γινῶμι σεαυτόν) :

Not kennt kein Gebot, գերմ. (նոտ քենտ քայն դեբոտ) — կարիքն որենք չի ճանաչում, կարիքն արդեւք չի ճանաչում :

Nota bene, նաեւ N. B., լատ. (նո'տա բե'նե) — «լավ նկատիր», անհրաժեշտ և նկատել (նշում դրժի կամ վավերագրի հարկավոր տեղում) :

Nous avons change' tout cela, ֆր. (նուշ ալո'ն շանժե' տու սելա') — «մենք փոխել ենք այդ բոլորը» (Մոլլերի «աղամա բժշկի» պատասխանն այն տարակուսալից հարցին, թե ինչու նա սիրտը կրճժի վո'չ թե ձախ կողմում և վորոնում, այլ աջ կողմում) :

Nulla dies sine linea, լատ. (նո'ւլլա դե'նես սի'նես լի'նեա) — վոչ մի որ առանց մեկ տող գրելու :

Nulla regula sine exceptione, լատ. (նո'ւլլա բե'գուլա սի'նես եքսցեպցիո'նես) — վոչ մի որ ենք (չկա) առանց բացառության :

O.

Ohne Hast, ohne Rast, գերմ. (ո'հնես հա'ստ, ո'հնես րա'ստ) — «առանց չտապելու, առանց հանգստանալու». «անշտապ, անդադար». չչտապելով, բայց անընդհատ :

Omne nimium nocet, լատ. (ո'մնես նի'միում նո'ցետ) — չափից ալելի ամեն ինչ վնասում է, չափից ալելին վնասակար է :

Omne simile claudicat, լատ. (ո'մնես սի'միլես կլա'ուդիկատ) — ամեն մի համեմատություն կաղում է :

Omne vivum ex ovo, լատ. (ո'մնես վի'վում եքս ո'վո) — «ամեն կենդանի բան ձվից է» (դիտական սկզբունք, վոր ձևակերպել է Հարվեյը) :

Omnia mea mecum porto, լատ. (ո'մնիա մե'ա մե'կում պո'րտո) — «ամբողջ ունեցածս կրում եմ ինձ հետ» (մարդու իսկական հարստությունը նրա ներքին արժանիքն է) :

Omnia vincit amor, լատ. (ո՛մնիա վի՛նցիտ ա՛մոր) — սերն հաղթում է ամեն բանի:

Omnia vincit labor, լատ. (ո՛մնիա վի՛նցիտ լա՛բոր) — աշխատանքն հաղթում է ամեն բանի:

On call, անգլ. (ոն կոլլ) — հատուկ ընթացիկ հաշիվ:

Opera et studio, լատ. (ո՛պերա ետ ստո՛ւ-դիո) — աշխատանքով ու ջանքով:

Optimus maximus, լատ. (ո՛պտիմուս մա՛քսիմուս) — լավագույնը, մեծագույնը (Յոս-պիտերի մականունը):

Opus, լատ. (ո՛պուս) — աշխատություն, յերկ (յերաժշտական):

Opus posthumum, լատ. (ո՛պուս պոստհո՛ւմուս) — մահից հետո հրատարակված յերկ:

Orbi et urbi, լատ. (ո՛րբի ետ ո՛ւրբի) — աշխարհին և քաղաքին (Հռոմին), ամեն տեղ, աշխարհով մեկ:

Ordre du jour, ֆր. (որդր դյու ժուր) — որա-կարգ:

O, sancta simplicitas, լատ. (ո, սա՛նկտա սիմպլի՛ցիտաս) — ո՛վ սուրբ անմեղություն (Յան Հոուսի բացականչությունը այն պա-

ռավի հասցեյին, վոր փայտ եր բերում ա-վելացնելու նրան այրելու համար պատ-րաստված խարույկին):

Ote-toi de là, que je m'y mette, ֆր. (ոտ տուա՛ դե լա, Քե ժե մ՛ի մետ) — քաշվե՛ր այստեղից, վորպեսզի տեղը բռնեմ:

O tempora, o mores, լատ. (ո տե՛մպորա, ո մո՛րես) — «ո՛վ ժամանակներ, ո՛վ բար-քեր» (ո՛վ դարձ, ո՛վ բարձ. հռոմայեցի հեռուոր կիկերոնի բացականչությունը կա-տիլինայի դեմ արտասանած ճառում):

Outsider, անգլ. (աուտսայդեր) — 1. կողմնա-կի մարդ, հեռու կանգնած մարդ. 2. ձխար-չավի մեջ այն ձին, վոր մրցության մեջ ղեր չի խաղում. ծագումն անհայտ ձի, հաղթանակելու հավանականություն չունե-ցող ձի:

P.

Panem et circenses, լատ. (պա՛նեմ ետ ցիր-ցե՛նդես) — «հաց և ներկայացումներ», հաց ու կրկես (հին հռոմեական ամբոխի պա-հանջը կայսրներին):

Panta rhei, հուս. (պա՛նտա ըեյ) — «ամեն ինչ հոսում է», ամեն ինչ փոխվում է (հույն փիլիսոփա Հերակլիտի խոսքը πάντα ῥεῖ) :

Pardon, ֆր. (պարդո՛ն) — ներեցեք, ներողութուն :

Par excellence, ֆր. (պար եքսելլանս) — «էրազմանցորեն, գերազանցապես, առաւելապես :

Par exemple, ֆր. (պար եկզամպլ) — որինապի համար, որինակ :

Par force, ֆր. (պար ֆորս) — ույժով :

Pari passu, լատ. (պարի պասսու) — հավասար քայլով, հավասար քայլերով, հավասարաքայլ :

Par occasion, ֆր. (պար ոկկազիոն) — պատահաբար, պատահամբ, պատահմունքով :

Parole d'honneur, ֆր. (պարոլ դ՛ոննյո՛ր) — պատվի խոսք, ազնիվ խոսք :

Pars pro toto, լատ. (պարս պրո տոտո) — մասն ամբողջի փոխարեն :

Partie de plaisir, ֆր. (պարտի դե պլեզիր) — զվարճադրոսանք :

Parvenu, ֆր. (պարվենյո՛ւ) — նորեկուկ, բախտադյուտ մարդ :

Passez moi ce mot, ֆր. (պասսե՛ մոտ մե՛) — ներեցե՛ք արտահայտությանս համար :

Passim, լատ. (պասսիմ) — ամենուրեք, զանազան տեղեր, այստեղ ու այնտեղ, ցրված :

Pater familias, լատ. (պատեր ֆամիլիաս) — ընտանեկ հայր :

Pater noster, լատ. (պատեր նոստեր) — «Հայր մեր» (քրիստոնեական աղոթք) :

Pater patriae, լատ. (պատեր պատրիե) — «Հայրենիքի հայր» :

Patetico, իտ. (պատե՛տիկո) — զգացմունքով :

Patientia vincit omnia, լատ. (պացիե՛նցիա վի՛նցիտ ո՛մնիա) — համբերությունն ամեն բանի հաղթում է :

Patria potestas, լատ. (պատրիա պոտե՛ստաս) — հայրական իրավունք, հայրական իշխանություն :

Pêle — mêle, ֆր. (պել՝մել) — խառնուրդ, խառնիխուռն, խառնափոթ բան :

Pendant, ֆր. (պանդան) — զուգական, զուգակից, համապատասխան, սաղական :

Per angusta ad augusta, լատ. (պեր անգո՛ւստա ադ ադո՛ւստա) — «նեղ ճանապարհնե-րով՝ բարձր դիրքի» :

Per aspera ad astra, լատ. (սեր ասպերա ան-
աստրա) — «փչոտ ուղիով դեպի աստղերը»:

Pereat, լատ. (սե'րեատ) — թող կործանվի:

Pereat mundus, fiat iustitia, լատ. (սե'րեատ
մո'ւնդուս, ֆի'ատ յուստի'ցիա) տես **Fiat
iustitia, pereat mundus**.

Per fas et nefas, լատ. (սեր ֆաս ետ նե'ֆ-
աս) — «թույլատրվածով ու անթույլատրե-
լիով», վրավացի ու անիրավ յեղանակով,
արդար ու անարդար միջոցներով, արնիվ ու
անարնիվ միջոցներով:

Per pedes apostolorum, լատ. (սեր պե'դես
ապոստոլո'րում) — «վոտքով, ինչպես առա-
քյանները». վոտքով:

Perpetuum mobile, լատ. (սերպե'տուում
մո'բիլե) — հարաշարժիչ, մշտական շարժիչ,
հավիտենական շարժիչ, հարաշարժ դորժիք,
անընդհատ շարժվող մեխանիզմ:

Per procura, իտ. (սեր պրոկու'րա) — փոխա-
նորդադրությամբ, լիազորագրով, փոխա-
նորդի միջոցով:

Per se, լատ. (սեր սե) — ըստ ինքյան, իրե-
նով:

Persona grata, լատ. (սերսո'նա դրա'տա) —

սիրված անձ, շնորհ վայելող անձ, բարե-
հաճ ընդունելություն գտնող մարդ:

Personae dramatis, տես **dramatis personae**.

Petitio principii, լատ. (պետի'ցիո պրի'նցի-
պիի) — դեռևս ապացույց պահանջող դրույ-
թի վրա հիմնված փաստարկ. արդումենտ,
վոր հիմնված է դեռևս ապացուցություն
պահանջող դրույթից հանած յեղրակացու-
թյան վրա. ապացույցի կարոտ դրույթի
վկայակոչում:

Pia desideria, լատ. (պի'ա դեդի'դե'րիա) —
բարի ցանկություններ:

Pia fraus, լատ. (պի'ա ֆրա'ուս) — բարեպաշտ
խաբեբայություն:

Pianissimo, իտ. (պիանի'սսիմո) — շատ մեղմ,
խիստ թույլ:

Piano, իտ. (պիա'նո) — մեղմ, թույլ:

Pied à terre, ֆր. (պիե'դ-ա-տերր) — վոտնա-
դադար, դադարիկ, բնակարան՝ ժամանա-
կավոր կանդառումների համար:

Plenus venter non studet libenter, լատ.
(պլե'նուս վե'նտեր նոն ստո'ւդետ լիբե'ն-
տեր) — լիքը փորը սիրով չի սովորում, լի-
քը փորով սովորել չի լինի:

Pluralis majestatis, լատ. (պլուրալիս մասնատա՛տիս) — վեհապետական հոգնակի, արքայական հոգնակի:

Plus ça change, plus c'est la meme chose, ֆր. (պլյուս սա շանժ, պլյուս ս'է լա մեմ շոզ) — Ժորժան ավելի յե փոխում այս, այնքան ավելի նույնն է մնում:

Point d'honneur, ֆր. (պուև'ն դ'ոնյո՛ր) — պատվակետ, պատվի խնդիր, պատվի գործ:

Pollice verso, լատ. (պո'լլիցե վե'րզո) — «դեպի ցած իջեցնելով բութ մատը» (նշան, վոր հռոմեական կրկեսում տրվում եր դադիատորներին՝ պարտութուն կրողին սպանելու համար):

Pomposo, իտ. (պոմպո'զո) — հանդիսավոր, փառահեղ:

Pontifex maximus, լատ. (պո'նտիֆեքս մա'քսիմուս) — քահանայապետ, քրմապետ, Հռոմի ղլխավոր քուրմը:

Poste restante, ֆր. (պոստ բեստա'նտ) — մնացադիր, մնացանմակ, ցպահանջ նամակ, փոստում մինչև հարցվելը մնալիք նամակ:

Post factum, լատ. (պոստ ֆա'կտում) — դեպ-

քը տեղի ունենալուց հետո, իրողությունից հետո:

Post festum, լատ. (պոստ ֆեստում) — տոնից հետո, հետագայում, ուշացած, իրողությունից հետո:

Post hoc, ergo propter hoc, լատ. (պոստ հոկ, է'րգո պրո'պտեր հոկ) — «սրանից հետո, ուրեմն, սրա հետևանքով» (այս տրամաբանական սխալի վրա հիմնված են բաղմաթիվ անճիշտ յեղրակացություններ):

Post scriptum, կրճատ՝ **P. S.** լատ. (պոստ սկրի'պտում) — հետ գրության, կրճատ՝ Հ. Գ., ավելացում դրածի վրա:

Pour la bonne bouche, ֆր. (պուր լա բոն բուշ) — բերանը քաղցրացնելու համար, շատ համեղ բան:

Primus inter pares, լատ. (պրի'մուս ի'նտեր պա'րես) — առաջինը հավասարների մեջ:

Prix fixe, ֆր. (պրի ֆիքս) — հաստատադին, հաստատուն դին (առանց սակարկության):

Probatum est, լատ. (պրոբա'տում եստ) — ասվացուցված է, փորձված է:

Pro bono publico, լատ. (պրո բո'նո պո'բլի-

լիկո) — Հասարակության բարիքի համար,
Հասարակաց բարիքի համար:

Pro domo sua, լատ. (սլոն դոմո սո'ւա) —
«Իր տան համար», իրեն սլաշտպանելու հա-
մար, իր անձնական դործի մասին:

Pro et contra, լատ. (սլոն ետ կո'նտրա) —
Թեր և դեմ:

Profession de foi, ֆր. (սլոնֆեսսյոն դե
ֆուա') — դավանանք, դավանադիր (հա-
յացքների ու համոզմունքների հրապարա-
կական արտահայտում կամ բացատրու-
թյուն):

Pro forma, լատ. (սլոն ֆորմա) — ձեռի հա-
մար, ձեռի սիրուն, արտաքին յերեւոյթի
համար:

Pro memoria, լատ. (սլոն մեմորիա) — հիշո-
ղության համար:

Pro mille, լատ. (սլոն մի'լլե) — հազարին, հա-
զարի համար:

Pro pauperibus, լատ. (սլոն պաուպե'րի-
բուս) — քաղցրների համար:

Prosit! լատ. (սլոն'դիտ) — բարի վայելո'ւմ,
կենա'ցի, առողջությո'ւն, անո'ւշ, անուշ
մարտական:

Punica fides, լատ. (սլո'ւնիկա ֆի'դես) — սլոն-
նիկյան հավատարմություն, անհավատար-
մություն, ուխտադրժություն:

Q.

Qualis vir, talis oratio, լատ. (քվա'լիս վիր,
տա'լիս որա'ցիո) — ինչպես վո՛ր մարդն է,
այնպես էլ նրա խոսքն է. մարդը ճանաչ-
վում է իր խոսքից:

Qualis vita, finis ita, լատ. (քվա'լիս վի'տա,
ֆին'նիս ի'տա) — ինչպիսի կյանք, այնպիսի
էլ վերջ:

Quand m me, ֆր. (քան մեմ) — Թեպետև, յե-
թե նոյնիսկ, ինչ էլ վոր լինի:

Quantite' negligeeable, ֆր. (քանտիտե' նեղ-
լիթա'բլ) — արհամարհելի մեծություն, դան-
ցառելի քանակություն:

Quantum mutatus ab illo! լատ. (քվա'նտուս
մուտա'տուս աբ ի'լլո) — ինչպիսի վիթխա-
րի փոփոխություն, վորքա՛ն տարբերու-
թյուն առաջվանի համեմատությամբ:

Quantum satis, լատ. (քվա'նտուս սա'տիս) —
բավարար չափով, վորքան պետք է:

Quasi, լատ. (քվա'զի) — իբր թե, իբր, կեղծ:

Qui nimium probat *և այլն տես* Nihil probat,
qui nimium probat.

Qui pro quo, *լատ. (քվի պրո քվո) — «մեկը
մյուսի փոխարեն», չփոթում, փոխադր-
կում, տեղափոխում, խառնաշփոթություն,
թյուրիմացություն:*

Qui vivra verra, *ֆր. (քի վիվրա' վերրա') —
ով կապրի՝ կտեսնի, ապագան ցույց կտա,
կապրենք՝ կտեսնենք:*

Quod erat demonstrandum, *լատ. (քվոդ է-
րատ դեմոնստրանդում) — ինչ վոր պետք էր
ապացուցել, ինչ վոր հարկ էր ապացուցել:*

Quod licet Jovi, non licet bovi, *լատ. (քվոդ
լիցետ Յովի, նոն լիցետ բովի) — «ինչ վոր
թույլատրելի չէ Զևսին, այն թույլատրելի
չէ յեղին».* ինչ վայել է Արամազդին, վայել
չէ յեղին (ինչ վոր հնաբավոր է ուժեղի հա-
մար, այն հնաբավոր չէ մանր մարդկանց
համար):

Quos ego, *լատ. (քվոս եգո) — «յես ձեզ»,
(այն ահեղ սասուռը, վորով ծովերի աստված
Նեպտունը դիմեց հողմերին. վերդիլիոսի
«Ննեյական»):*

Quos vult perdere Jupiter dementat prius,

*լատ. (քվոս վուլտ պերդերե Յովալիտեր
դեմենտատ պրիուս) — ում վոր պատժել է
ուղում Յովալիտերը, նախ նրա խելքն է առ-
նում. «նախ հիմարեցուցանե և ապա կո-
րուսանե»:*

Quo - usque tandem, *լատ. (քվոո'սքվե տա'ն-
դեմ) — «մինչև յերբ, վերջապես» (Կիկերո-
նի՝ Կատիլինայի դեմ արտասանած ձառի
առաջին բառերը):*

Quo vadis, *լատ. (քվո վա'դիս) — ո՞ւր ես
գնում, «հո՞ յերթաս»:*

R.

Raison d'être, *ֆր. (րեզոն դ'ետր) — գոյու-
թյան իրավունք, վորևե յերևույթի իմաստ
կամ պատճառ:*

Recto, *տես Folio recto.*

Reductio ad absurdum, *լատ. (րեդուկցիո
ադ աբսուրդում) — արսուրդի վերածում,
անհեթեթության հանդեպնելը (ապացուցու-
թյան յեղանակ, որինակ յերկրաչափության
մեջ):*

Rendez - vous, *ֆր. (րանդե'վու) — ժամա-*

դրութիւն, պայմանաւորված տեսակցութիւն:

Repetitio est mater studiorum, լատ. (բեպե-
տիցիո եստ մատեր ստուդիո'րում) —
«Կրկնութիւնը ուսման մայրն է»:

Requiescat in pace, լատ. (բեքվիէսկատ ին
պա'ցե) — «Թող հանգչի խաղաղությամբ»:

Reservatio mentalis, լատ. (բեզերվա'ցիո
մենտա'լիս) — մտավոր վերապահում (որի-
նակ յերդման կամ հանդիսավոր խոստման
ժամանակ. այս բանը յեզվիտները թույլատ-
րելի էին համարում յեկեղեցու թշնամի-
ների վերաբերմամբ):

Res judicata, լատ. (բես յուդէկատա) —
վճռված դործ:

Res mobilis, լատ. (բես մո'բիլիս) — շարժա-
կան գույք:

Res, non verba, լատ. (բես, նոն վե'րբա) —
դործ, վո'չ թե խոսք. դործեր, վո'չ թե
բառեր:

Res nullius, լատ. (բես նուլլի'ուս) — անտեր
գույք, վոչ մեկինը:

Res nullius cedit primo occupanti, լատ.
(բես նուլլի'ուս ցե'դիտ պրի'մո օկկուպա'նտ)

տի) — անտեր գույքը պատկանում է առա-
ջին տիրացողին:

Res publica, լատ. (բես պո'ւբլիկա) — «ընդ-
հանուր դործ», «հանրային դործ», հանրա-
պետութիւն, պետութիւն:

Res publicae, լատ. (բես պո'ւբլիցե) — «հան-
րային գույք», հասարակաց գույք, պետա-
կան գույք:

Re'sume', ֆր. (բեզյումե') — ամփոփում, հա-
մառոտութիւն:

Revenons à nos moutons, ֆր. (բելենո'նդ
ա նո մոտո'ն) — «վերադառնանք մեր վոչ-
խաբներին», դանք մեր խոսքին:

Rira bien qui rira le dernier, ֆր. (րիրա'
բյեն քի րիրա' լե դերնյե') — «լավ կծիծա-
ղի նա, ով վերջը կծիծաղի». տեսնենք՝ ում
ասածը կլինի:

Roma locuta (est), causa finita (est), լատ.
(Ռո'մա լոկու'տա (եստ), կաուզա ֆինի-
տա (եստ)) — Հռոմն ասել է, բանը վերջա-
ցած է: Պապը վճռել է — վեճը դադարում է:

Rule, Britannia, անգլ. (րուլ', Բրիտա'ն-
իա) — «Կառավարի՛ր, Բրիտանիա». Էլ-

խի՛ր, Բրիտանիա (անգլիական ազգային
յերգի առաջին բառերը):

S.

Salto mortale, իտ. (սա'լտո մորտա'լե)—
«մահացու թռիչք», վտանգավոր ձեռնար-
կություն:

Salus publica—suprema lex, լատ. (սա'լուս
պո'բլիկա—սուպրե'մա լեքս)—հասարա-
կության փրկությունը բարձրագույն ո-
րենքն է, հասարակական բարոյությունը
ամենաբարձր որենքն է, հասարակական ա-
պահովությունն ամենաբարձր որենքն է:

Salve, լատ. (սա'լ'վե)—վողջ յեղի՛ր, վողջ
լե՛ր, վողջույն:

Sancta simplicitas, լատ. (սա'նկտա սիմպլի-
ցիտաս)—սուրբ անմեղություն:

Sanctum sanctorum, լատ. (սա'նկտուս սանկ-
տո'րուս)—սրբություն սրբոց:

Sans - culottes, ֆր. (սանկյուլոտ)—անվար-
տիկներ (ախպես ելին անվանում ձախա-
կողմյաններին Ֆրանս. մեծ հեղափոխու-
թյան ժամանակ աջերը):

Sans façon, ֆր. (սան ֆասո'ն)—առանց ձևա-
կանությունների, առանց քաշվելու, ընտա-
նեբար:

Sans gêne, ֆր. (սան ժեն)—առանց նեղվելու,
առանց քաշվելու, արձակ, համարձակ:

Sans phrase, ֆր. (սան ֆրազ)—առանց ֆրազ-
ների, առանց ավելորդաբանության:

Sans souci, ֆր. (սան սուսի')—առանց հոգ-
սի, անհոգ:

Sapienti sat, լատ. (սապիենտի սատ)—«խե-
լոք մարդուն բավական է», հասկացողին՝
հերիք է, խելոք մարդն իսկույն հասկա-
նա:

Satis superque, լատ. (սա'տիս սո'ւպերգլե)—
ավելի քան բավական է, բավականից չատ
ավելի յե, չափից ավելի յե:

Sauve qui peut! ֆր. (սով ֆեյ պյո')—Թող ա-
զատվի, ով կարող է:

Savoir - vivre, ֆր. (սավուա'ր-վիվր)—կեն-
ցադադիրություն, ապրել իմանալը, կեն-
ցադական քաղաքավարություն, կենցաղա-
կան իմաստություն:

Scientia est potentia, լատ. (սցիենցիա էստ

սրտե՛նցիս) — զխոռթխունը զորութիւնն է,
զխոռթխունն ուժ է:

Self - government, անգլ. (սելֆ-գովերնմենտ)
— ինքնավարութիւն:

Self made man, անգլ. (սելֆ մեյլ մեն) —
«ինքնաստեղծ մարդ». մարդ, վոր ինքն է
եր համար ճանապարհ բաց արել:

Semper idem, լատ. (սեմպեր ի՛դեմ) — միշտ
միևնույնը:

Se non è vero, è ben trovato, իտ. (սե նոն
է վե՛րո, Ե բեն տրովատո) — յեթե ճիշտ ել
չէ, շատ լավ է սարքված. յեթե ճիշտ ել
չէ, լավ է հնարված:

Sensiblement, իտ. (սենսիբլեմենտե) — սրը-
տալարժ կերպով:

Sequens, sequentes, հրճատ՝ sq., seq., sqq.,
լատ. (սե՛քվենս, սեքվենտես) — հետևյալը,
հետևյալները (աշխատութիւնների եջերը
մասնանշեքիս):

Shocking, անգլ. (շո՛կինգ) — անսլարկեշտ բան
է, խայտառակութիւնն է, ամո՛թ:

Sic, լատ. (սիկ) — «այսպէս» (փակադէրի մեջ,
նշում է, վոր հենց այդպէս է գրված
բնագրում կամ վոր այդտեղ սխալ կա):

Sic transit gloria mundi, լատ. (սիկ տրա՛ն-
զիտ գլո՛րիա մո՛ւնդի) — այսպէս է անցնում
աշխարհի փառքը, «ավա՛ղ փառացս անցա-
վորի»:

Si duo faciunt idem, non est idem, լատ. (սի
դու՛ո ֆա՛ցիոնտ ի՛դեմ, նոն էստ ի՛դեմ) —
դու՛ո ֆա՛ցիոնտ ի՛դեմ, նոն էստ ի՛դեմ) —
յերբ յերկու հոգի միևնույն բանն են ա-
նում, միևնույնը չի դուրս գալիս. յերբ
յերկուսը նույն բանն են անում, արդյունքը
նույնը չի լինում:

Sic volo, sic jubeo, լատ. (սիկ վո՛լո, սիկ
յու՛բեո) — այսպէս եմ ուզում, այսպէս եմ
հրամայում:

Silentium, լատ. (սիլենցիում) — լռութիւն,
լռեցե՛ք:

S'il vous plaît, ֆր. (սի՛վլ վոս պլե) — յեթե
ձեզ հաճեցի յե, խնդրե՛մ:

Similia similibus curantur, լատ. (սիմիլիս
սիմիլիբուս կուրա՛նտուր) — նմանը նմանով
է բուժվում:

Similis simili gaudet, լատ. (սիմիլիս սիմիլ-
իս գա՛ուդետ) — նմանն ուրախանում է նմա-
նով. հմմտ. «նման զնմանն սիրե», նմանը
սիրում է իրեն նմանին:

Sine ira et studio, լատ. (սի'նե ի'րա ետ ստո'ւդիո)—առանց զայրույթի և աչառու-
թյան, անկիրք, անկողմնակալ:

Sine loco, կրճատ՝ s. l., լատ. (սի'նե լո'կո)—
առանց տեղի մատնանշման (գրքի հրատա-
րակության և այլն):

Sine loco et anno, լատ. (սի'նե լո'կո ետ ա'ն-
նո)—առանց տեղանշման և տարեթվի (գրքի
և այլն):

Sine qua non, լատ. (սի'նե քվա նոն)—ան-
խուսափելի, առանց վորի չի կարելի [որե-
նակ՝ conditio sine qua non (կոնդի'ցիո
սինե քվա նոն)—անխուսափելի պայման]:

Sit tibi terra levis, լատ. (սիտ տի'բի տե'րրա
լե'վիս)—Թող հողը թեթեւ լինի քեզ վրա,
հանդիստ վոսկերացդ:

Sit venia verbo, լատ. (սիտ վե'նիա վե'ր-
բո)—Թող ներվի ասեւ, թույլ տվեք ասե-
լու:

Si vis pacem, para bellum, լատ. (սի վիս
պա'ցեմ, պա'րա բե'լլում)—յեթե խաղա-
ղություն ես ուզում, պատրաստվիր պա-
տերազմի. յեթե խաղաղություն ես ուզում,
պատրաստ յեղիր պատերազմի:

Si vis amari, ama, լատ. (սի վիս ամա'րի,
ա'մա)—յեթե ուզում ես սիրված լինել,
սիրի'ր. յեթե ուզում ես սիրելի լինել, սի-
րի'ր:

Sleeping car, անգլ. (սլի'պինգ կար)—ննջա-
վադոն, քնելու վադոն:

Soi-disant, ֆր. (սուա'դիզան)—իրբ թե,
կարծեցյալ, այսպես կոչված, ինքնակոչ:

Soire'e, ֆր. (սուարե')—յերեկույթ:

Spirituoso, իտ. (սպիրիտուո'զո)—յեռանդով,
ավյունով:

Staccato, իտ. (ստակկատո)—ընդհատ, բեկ-
բեկուն:

Standard of life, անգլ. (ստանդարդ սթ
լայֆ)—կենսամակարդակ:

Status in statu, լատ. (ստա'տուս ին ստա'-
տու)—պետություն պետության մեջ:

Status quo (ante), լատ. (ստա'տուս քվո ա'ն-
տե)—նախկին իրավիճակը. իրերի վիճակը,
ինչպես վոր կար. իրավիճակն առանց փո-
փոխությունների. իրերի արդի վիճակը:

Status quo ante bellum, լատ. (ստա'տուս
քվո ա'նտե բե'լլում)—նախպատերազմյան
վիճակ, մինչպատերազմյան դրություն:

Struggle for life, անգլ. (սարյո՛ղւ Ֆոր
լայֆ)—գոյության կռիւ, կռիւ ապրելու
համար, գոյամարտ:

Sturm und Drang, գերմ. (չտուրմ ունդ
դրանդ)—մըրիկ ու դրոհ, դրոհ ու բուռն
թափ:

Suaviter in modo, fortiter in re, լատ. (սուա՛-
վիտեր ին մո՛դո, ֆոր՛տիտեր ին ռե)—ձե-
վերի մեջ վայելուչ, դործերի մեջ հաստա-
տակամ:

Sub conditione, լատ. (սուբ կոնդիցիոնե) —
սլայմանով:

Sub sole nihil perfectum, լատ. (սուբ սո՛լե
նիլ՛նիլ պերֆեկտում)—արեւի տակ վոչ մի
կատարյալ բան չկա:

Sui generis, լատ. (սո՛ւլի դե՛ներիս)—յուրա-
տեսակ, իր տեսակի, հատուկ:

Summa summarum, լատ. (սո՛ւմմա սում-
մա՛րում)—գումարների գումար, հանրա-
գումար, ամբողջը:

Summum bonum, լատ. (սո՛ւմմում բո՛նում)
—բարձրագույն բարիք, գերագույն բա-
րիք:

Summum jus, summa injuria, լատ. (սո՛ւմ-
յոս, սո՛ւմմա ինյուրիա)

մում յոս, սո՛ւմմա ինյուրիա)—«բարձ-
րագույն իրավունքը—բարձրագույն անի-
րավություն ե». մեծագույն իրավունք մե-
ծագույն անիրավություն է. որենքի ծայ-
րահեղ ու տառացի կատարումը դեպի ծայ-
րահեղ անիրավություն է տանում:

Sus Minervam (docet) լատ. (սուս Մինե՛ր-
վամ դո՛ցետ)—«խոզը (սովորեցնում է)
Միներվային», հիմարը խրատ է տալիս խե-
լոքին:

Sutor ne supra crepidam, տեւ ne sutor
supra crepidam.

Suum cuique, լատ. (սո՛ւում կուի՛քվե)—ա-
մեն մեկին իրենը, յուրաքանչյուրին՝ յու-
րը:

Sweating system, անգլ. (սուե՛տինգ սի՛ս-
տեմ)—քրտնաթոտեմ, քրտնեցնող սիստեմ:

T.

Table - d'hôte, ֆր. (տաբ՛լդոտ)—հյուրասե-
ղան, ընդհանուր ճաշասեղան հյուրանոց-
ներում:

Tabula rasa, լատ. (տա՛բուլա բո՛զա)—մա-

քոր տախտակ, սրբված տախտակ (Լոկքը, վոր Ժխտում էր բնածին իդեաների գոյությունը, ասում էր, թե այդպիսի մաքուր տախտակ ե նորածին յերեխայի հոգին) :

Tacitus consensus, լատ. (տա'ցիտուս կոն-սենսուս) — լռելյայն համաձայնություն, լուռ համաձայնություն :

Tedium vitae, լատ. (տե'դիում վի'տե) — զզվանք դեպի կյանքը, զզվանք կյանքից :

Tant mieux (tant pis), ֆր. [տան միյո' (տան պի)] — ավելի լավ (ավելի վատ) :

Tel quel, ֆր. (տել' քել') — այնպես, ինչպես կա :

Tempi passati, իտ. (տե'մպի պասսա'տի) — անցած ժամանակներ, անցյալ :

Tempora mutantur et nos mutamur in illis, լատ. (տե'մպորա մո'տանտու'ր և ոս նո'ս մուտա'մուր ին ի'լլիս) — ժամանակները փոխվում են, և մենք ել փոխվում ենք նրանց հետ :

Teneramente, իտ. (տեներամե'նտե) — քնքշորեն, մեղմիկ :

Terminus a quo, լատ. (տե'րմինուս ա քվո)

— սկզբնաժամկետ, վորից պետք ե հաշվել այն ժամկետը, վորից հաշվելու յե :

Terminus ad quem, լատ. (տե'րմինուս ադ քվեմ) — վերջնաժամկետ. այն ժամկետը, մինչև վորը պետք ե կամ կարելի յե հաշվել :

Terra incognita, լատ. (տե'րրա ինկո'գնի-տա) — անծանոթ յերկիր, անհայտ բնագու-վառ :

Tertium non datur, լատ. (տե'րցիում նոն դա'տուր) — «յերրորդը չի տրված», միջինը չկա յերկու հակադրությունների միջև :

Tertius gaudens, լատ. (տե'րցիուս դա'ու-դենս) — «յերրորդ ուրախացողը» (յերրորդ անձը, վոր ոգուտ ե քաղում յերկու հակա-ռակորդների վեհեց կամ կռից) :

Testimonium paupertatis, լատ. (տեստիմո-նիում պաուպերտա'տիս) — «աղքատության վկայական» (մեկի խաղածտության ար-տահայտություն կամ ասացույց) :

Tête-à-tête, ֆր. (տետ-ա-տետ) — «գլուխ գլխի», յերես առ յերես, դեմ առ դեմ խո-սակցություն կամ տեսակցություն յերկու անձի միջև :

That is the question, անգլ. (դճես իս դճե քվեսչըն) — «այս և հարցը» (Համլետի մե- նախոսութունից) :

The right man in the right place, անգլ. (դճե բայտ մեն ին դճե բայտ սլէյս) — հա- մապատասխան մարդն համապատասխան տե- ղում :

Tiers - e' tat, ֆր. (տյերզ-ետա') — յերրորդ դա- սը (վոր հակադրվում էր ազնվականու- թյանն ու հոգեւորականությանը նախահե- ղափոխական ֆրանսիայում) :

Time is money, անգլ. (տայմ իս մո'նի) — «ժամանակը փող է», ժամանակը վոսկի յե :

Timeo Danaos et dona ferentes, լատ. (տի- մեո' Դանաոս'ս ետ դո'նա ֆերե'նտես) — «վախեցում եմ դանալյիներէց (հույնե- րից), յերբ նրանք մինչև անգամ նվերներ են բերում» (Վերգիլիոսի «Ենեյականից») . պետք է կասկածել ամեն բանի վրա, վոր թշնամուց և դաբիս :

To be or not to be, անգլ. (տու բի որ նուտ տու բի) — լինել, թե չլինել (Համլետի մե- նախոսութունից) :

Tour de force, ֆր. (տուր դե ֆորս) — ուժի

արտահայտում, զորութեան արտահայտու- թյուն, սխրագործութուն :
Tourne'e, ֆր. (տուրնե') — շրջապտույտ, պտույտ, տուրնե :

Trade mark, անգլ. (տրեյդ մարկ) — գործա- բանային նշան, գործարաննիշ :

Tres faciunt collegium, լատ. (տրես ֆա'ցի- ունտ կոլլէ'գիում) — յերեքը կոլլէգիա յեն կազմում, յերեք հոգին կազմում են կոլ- լէգիա :

Traduttore - traditore, իտ. (տրադուտտո'րե, տրադիտո'րե) — «թարգմանիչ - մատնիչ» (Թարգմանութունն հաճախ աղավաղում է բնագիրը) :

Tu l'as voulu, George Dandin, ֆր. (տյու- լ'ա վուլյո'լ, Ժորժ Դանդեն) — դու կամե- ցար այդ, Ժորժ Դանդեն :

Tu quoque! լատ. (տու քվո'քվե) — «դու և'լ» (Հուլիոս Կեսարի խոսքերը իր շատ սիրելի բրուտոսին, յերբ տեսավ նրան իրեն սպա- նողների մեջ) :

Tutti quanti, իտ. (տո'ւտտի քվա'նտի) — բո- լորն, ինչ վոր կան. և այլն և այլն :

Ս.

Ubi bene, ibi patria, լատ. (ո'ւրի բե'նե, ի'րի պա'տրիա)—վրտեղ լավ է, այնտեղ էլ հայրենիք է. վրտեղ լավ, այնտեղ հայրենիք:

Ultima ratio, լատ. (ո'ւլտիմա րա'ցիո)—վերջին փաստարկում, վճռական պատճառաբանութիւն:

Ultima thule, լատ. (ո'ւլտիմա թո'ւլէ)—ծայրակա սահման, վերջին խոսք:

Ultra, լատ. (ո'ւլտրա)—անդր, գերիվերո, չափազանց. այլև ծայրահեղ ու յարիստների մականունը Ֆրանսիայում ռեստավրացիայի դարաշրջանում:

Uncle Sam, անգլ. (ոնկլ' Սեմ)—«քեռի Սեմ», Հյուսիսային ամերիկացիների ծաղրանունը [կրճատված է՝ **U. S.** (Յունիայե ստեյտըս)—Միացյալ Նահանգներ անունից]:

University extension, անգլ. (յունիվէ'րսիտի եքստենշըն)—«ժողովրդական համալսարաններ» (յերեկոյան դասընթացներ և հեռակա ուսուցում Անգլիայում):

Uno animo, լատ. (ո'ւնո ա'նիմո)—միախորհուրդ:

Uno voce, լատ. (ո'ւնո վո'ցե)—միաձայն:

Unum et idem, լատ. (ո'ւնում ետ ի'դեմ)—մի և նույնը:

Urbi et orbi, լատ. (ո'ւրբի ետ ո'րբի)—«քաղաքին (Հռոմին) և աշխարհին», ամբողջ աշխարհին, ամեն տեղ, աշխարհով մեկ:

Uti possidetis, լատ. (ո'ւտի պոսսիդէ'տիս)—«ինչպես դուք տիրում եք» (գլխանադիտական ֆորմուլա, վորով ճանաչվում են վորեւ յերկրամաս գրավողի իրավունքները):

Utile dulci, լատ. (ո'ւտիլէ դո'ւլցի)—«հաճեկին ոգտակարի հետ» (բանաստեղծ Հորացիոսի արտահայտութիւնը):

V.

Va banque, ֆր. (վա բանկ)—վա-բանկ:

Vade mecum, լատ. (վա'դե մեկոմ)—«արի' ինձ հետ», անփոփոխ ուղեկից, անբաժանընկեր, համառոտ տեղեկատու, վադեմեկում:

Vae soll! լատ. (վե սո'լլ)—վա՛յ սոսնձին

մարդուն, վա՛յ մենակին, վա՛յ մեկուսած
ցած մարդուն:

Vae victis! լատ. (վե վի'կտիս)—վա՛յ պարտ-
վածներին, վա՛յ հաղթվածներին:

Vale, լատ. (վա'լե)—վողջ յեղիք, մնաս բարե:

Vanitas vanitatum et omnia vanitas, լատ.
(վա'նիտատս վանիտա'տում ետ ո'մնիա վա'-
նիտատս)—«ունայնություն ունայնությունց և
ամենայն ինչ ընդունայն ե» (Ժողովուրդի
Ա. 2):

Veder Napoli e poi morire, իտ. (վե'դեր
Նա'պոլի ե պոի մորի'րե)—Նեապոլը տես-
նել և ապա մեռնել:

Veni, vidi, vici, լատ. (վե'նի, վի'դի, վի'-
ցի)—«յեկա, տեսա, հաղթեցի» (Հուլիոս
Կեսարի զեկուցումը հռոմեական սենատին՝
Պոնտոսի թաղավոր փառնուկին հաղթելու
մասին):

Verba volant, scripta manent, լատ. (վե'ր-
բա վո'լանտ, սկրի'պտա մա'նենտ)—խոսքե-
րը թռչում են, գրվածը մնում է:

Verbi causa (gratia), լատ. (վե'րբի կա'ռլա
(գրա'ցիա))—բարե սիրուն, խոսքի համար:

Verso, տեա Follo verso.

Veto, լատ. (վե'տո)—արգելում եմ, արգելե՛
վետո:

Via, լատ. (վի'ա)—«ճանապարհով» (նամակ-
ներ և ուղեբեռների վրա՝ ուղղությունը
ցույց տալու համար. որինսպի' via Մոսկ-
վա, via Բեռլին և այլն, Մոսկվայի վրա-
յով, Բեռլինի վրայով):

Via media, լատ. (վի'ա մե'դիա)—միջին ճա-
նապարհ:

Vice versa, լատ. (վի'ցե վե'րսա)—ընդհակա-
ռակը, հակադարձորեն, հակադարձաբար:

Vincit omnia veritas, լատ. (վի'նցիտ ո'մնիա
վե'րիտատս)—ճշմարտությունը հաղթում է
ամեն բանի:

Vinum lac senum, լատ. (վի'նում լակ սե'-
նում)—գինին ծերերի կաթն է, գինին ծե-
րերի դավադանն է:

Viribus unitis, լատ. (վի'րիբուս ունի'տիս)—
միացյալ ուժերով:

Virtute et exemplo, լատ. (վի'րտուտե ես
եքզե'մպլո)—տառաքինությամբ ու որինա-
կով:

Vis - à - vis, ֆր. (վի'զա'վի')—դիմացը, հան-
դեսը, դեմուդեմ, դիմացի մարդը:

Vis major, լատ. (վիս մա'յոր) — անդիմադրելի ուժ, անհաղթահարելի ուժ:

Vita brevis, ars longa est, լատ. (վի'տա բրե'վիս, արս լո'նգա եստ) — տես ars longa, vita brevis est.

Vivat, floreat, crescat! լատ. (վի'վատ, ֆլո'րեատ, կրե'սկատ) — կեցցե՛ք, ծաղկե՛ք, աճե՛ք:

Vivat sequens, լատ. (վի'վատ սե'քվենս) — կեցցե՛ք հաջորդը, կեցցե՛ք հետեյալը:

Vivere est militare, լատ. (վի'վերե եստ մի'լիտա'րե) — կյանքը կռիվ է, ապրել՝ կռիվաբանել:

Vogue la galère, ֆր. (վոգե լա գալե'ր) — «լողա՛, իմ նավ»։ Կնչ ուղղում ե՛ք թող լինի:

Voilà tout, ֆր. (վուալա' տու) — ահա բոլորը, ահա այս է բոլորը, այս է բոլորը:

Vol d'oiseau, ֆր. (վոլ' դ'ուազո') — թռչնա՛սլաց բարձունք. տես à vol d'oiseau.

Volens nolens, լատ. (վո'լենս նո'լենս) — կամ մա թե ակամա, ուզես՝ չուզես:

Vox populi, vox dei, լատ. (վոքս պո'պուլի, վոքս դե'ի) — ժողովրդի ձայնը աստծու ձայնն է, «ձայն բաղմաց, ձայն պատգամ»:

Vulgo, լատ. (վո'լգո) — դռնհորեն, հասարակ լեզվով, ընդհանրապես, սովորաբար:

W

Weltpolitik, գերմ. (վե'լտշմեբց) — համաշխարհային քաղաքականություն:

Weltschmerz, գերմ. (վե'լտշմեբց) — համաշխարհային թախիծ:

Z

Zoon politikon, հուն. (զոո'ն պոլիտիկո'ն) — «քաղաքական կենդանի», (հասարակական կենդանի. Արիստոտելի վերահուսմը մարդու մասին):

Z weikersystem, գերմ. (ցվա'յկե'նդերախտեմ) — «յերկշավակ սխտեմ» (յերկուսից ավելի յերեխա-չունենալը):

4052

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0226699

